

РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЈА ЗА СПРЕЧУВАЊЕ НА КОРУПЦИЈАТА И
СУДИРОТ НА ИНТЕРЕСИ
2021-2025

Скопје, декември 2020

ИЗВРШНО РЕЗИМЕ

Националната стратегија за спречување на корупцијата и судирот на интереси со акционен план за нејзино спроведување (во натамошниот текст Стратегијата) е документ кој го усвојува Собранието на Република Северна Македонија. Пред да биде доставена до Собранието на усвојување, Стратегијата ја донесува Државната комисија за спречување на корупцијата (во натамошниот текст ДКСК). Таа опфаќа период од пет години, односно се однесува на периодот 2021-2025 година.

Носител на процесот на подготовка на Стратегијата е ДКСК. За таа цел, врз основа на претходно спроведена анализа на ризиците од корупција, ДКСК примени широк, инклузивен и транспарентен процес на консултации со учество на претставници од јавниот и приватниот сектор, медиумите, граѓанските здруженија и фондации, експерти и претставници од релевантни меѓународни организации. Исто така, нацрт Стратегијата беше ставена на увид и коментари на јавноста, со што беше овозможен широк консензус за нејзиниот опфат и содржина.

Со оглед дека Република Северна Македонија е потписник на сите најважни меѓународни, европски и регионални документи од областа на борбата против корупцијата, принципите и обврските од овие документи се целосно вградени во Стратегијата. При подготовката на Стратегијата се земени во предвид и релевантните национални документи и извештаите од меѓународните организации кои се однесуваат на Република Северна Македонија.

Самата стратегија е изготвена согласно визијата за општество засновано на највисоки етички вредности и интегритет што на сите граѓани им овозможува еднаков пристап до одговорни и транспарентни институции и почитување на човековите права и слободи. Со реализацијата на целите и мерките од стратегијата треба да се обезбеди подигнување на довербата во институциите на системот, ефикасно користење на јавните ресурси и јакнење на демократијата, општествените вредности и остварување на човековите права.

Главни цели на Стратегијата се:

- 1) Зголемување на нивото на политичка одговорност и демонстрирана волја за борба против корупцијата
- 2) Совесно управување со политичкото влијание во јавниот сектор и спречување на политичко влијание во работата на независните тела и во постапките регулирани со закон
- 3) Јакнење на интегритетот и отчетноста во јавниот сектор
- 4) Спроведување на надлежностите во јавниот сектор на законит, транспарентен, етички, економичен, одговорен и ефективен начин
- 5) Обезбедување на интегритет и транспарентност при вработувањето и политиките за човечки ресурси во јавниот сектор, базирано на систем на вредности и критериуми за квалитет

- 6) Јакнење на надзорните и контролните механизми
- 7) Дигитализација во јавните служби
- 8) Намалување на корупцијата во јавните набавки и во процесот на доделување на грантови, субвенции и друга државна помош
- 9) Зајакнување на капацитетите и на посветеноста на органите за спроведување на закон, на обвинителството и судството во откривањето и санкционирање на корупцијата, како и јакнење на отпорноста на корупција во нивните редови
- 10) Поддржување на транспарентноста и интегритетот во приватниот сектор
- 11) Подигнување на јавната свест и спроведување на антикорупциска едукација и
- 12) Вклучување на граѓанското општество и медиумите во борбата со корупцијата во општеството и градење на личен и професионален интегритет.

Во Стратегијата се дијагностицирани и селектирани приоритетните проблеми кои генерираат висок ризик од корупција и се идентификувани мерки за нивно надминување. Проблемите и мерките што оваа стратегија ги предвидува се систематизирани во следните области и сектори:

Јавни набавки. Потребно е засилување на контролата и надзорот врз спроведувањето на јавните набавки; зајакнување на капацитетите на институциите со квалификувани и обучени кадри за спроведување на јавните набавки; зголемување на ефикасноста во реализацијата на јавните набавки и зголемување на интегритетот на институциите и лицата вклучени во нивно спроведување и транспарентност во јавните набавки.

Вработувања во јавниот сектор. Примарно е да воспостави систем на реално планирање на потребите за вработувања во јавниот сектор, реализација на вработувањата врз принципите на компетентност и обезбедување на висока транспарентност на постапките за вработувања. Покрај тоа, неопходно е подетално регулирање на критериумите за директори и членови во надзорни и управни одбори во државните органи, јавните претпријатија и акционерските друштва во државна сопственост, во насока на обезбедување на квалитетно управување.

Политички систем. Суштински е да се обезбеди рационално користење на инструментот за носење на закони по скратена постапка во Собранието на Република Северна Македонија и подигнување на квалитетот на процесот на носење на законите преку подетално уредување на проценката на влијанието на регулативата. Понатаму, потребно е воспоставување на систем за јакнење на интегритетот на власта, како и законско регулирање на сите аспекти на одговорноста на носителите на функции. Исто така, неопходно е прецизно утврдување на правилата во (пред)изборниот процес, финансирањето на политичките кампањи преку онлајн медиуми и обезбедување на заштита од злоупотреба на предизборниот процес за нови вработувања и други манипулации.

Правосудство. Од примарна важност е јакнење на интегритетот на човечкиот фактор во судството, јавното обвинителство и државното правобранителство преку спроведување на соодветни обуки. Понатаму, потребно е јакнење на системот за дисциплинска одговорност на судиите и јавните обвинители, вклучително и на неговата транспарентност. Неопходно е

кадровско доекипирање на јавните обвинителства, формирање на истражни центри и воспоставување на автоматизиран систем за распределба и следење на предметите во јавното обвинителство како и воспоставување на ефикасен транспарентен систем за работење и комуникација со јавноста на државното правобранителство.

Органи за спроведување на законот. Во овој сектор се опфатени сите органи кои имаат надлежност на спроведување на законите. Мерките опфаќаат обезбедување на повисока транспарентност на постапките за вработување и кариерно унапредување во Министерството за внатрешни работи (МВР), како и подигнување на ефикасноста на системот за утврдување на професионална одговорност на лицата вработени во Управата за финансиска полиција, МВР и Царинската управа. Понатаму, потребно е системски да се анализираат корупциските ризици во инспекциските служби, но и да се обезбеди зајакнување на капацитетите на инспекциите. Во овој сектор е опфатена и ревизијата. Раководствата на државните институции често пати не ги спроведуваат препораките од внатрешната ревизија и Државниот завод за ревизија (ДЗР) заради што е потребно да се воспостави ефикасен систем на спроведување на препораките, но и систем на одговорност. Мора да се обезбеди објективна и поголема независност и на работата на внатрешната ревизија, преку примена на соодветен институционален модел.

Здравство. Од суштинско значење во овој сектор е воспоставувањето на транспарентни и целисходни критериуми за користење на јавните финансии, заедно со дигитализација и поврзување во финансиско-сметководствен менаџмент на давателите на здравствени услуги. Покрај тоа, неопходно е прилагодување на системот на формирање на цени и јавни набавки за лековите согласно практиките и регулативите во развиените земји, како и воспоставување на правна рамка за селекција на лекови покриени од државниот буџет и обезбедување на транспарентност на соодветните постапки. Воедно треба да се прецизираат карактеристиките, условите и начинот на примање на донациите во јавните здравствени установи, а податоците за донации да бидат јавно достапни. Друг проблем е што во земјата нема ефикасно следење на маркетингањето на лековите, ниту се регулирани специфичните инструменти за управување со лековите заради што е неопходна регулација во оваа сфера.

Образование. Корупцијата во образованието има свои различни облици и ризици согласно степенот на образованието. Детектирано е дека во високото образование е евидентна високата корупција што се потврдува и со судски пресуди, додека пак во средното образование, покрај постоењето на ниска корупција, многу повеќе е евидентно тргување со влијание. За надминување на овие состојби неопходно е вработување на квалитетни човечки ресурси за што е потребно пропишување на прецизни критериуми за избор во секоја фаза од постапката за вработување, како и зајакнат инспекциски надзор. Во таа насока, потребно е и да се зајакнат материјално-техничките и кадровските капацитети на ДПИ. Понатаму, потребно е воспоставување на прецизни критериуми за набавката и користењето на образовните помагала во училиштата, регулирање на набавките кои се реализираат надвор од законот за јавни набавки, како и на условите и постапката за давање под закуп на недвижен имот на образовните институции. Друг сегмент од секторот образование е поврзан во акредитацијата на високообразовни институции, научни установи и студиски програми за која

е неопходно да се обезбеди повисока транспарентност на процесот на воспоставување и работа на соодветните надлежни тела. Исто така, проблем во овој сектор е што во рамките на образовните институции се уште постои ниска свест за адресирање на прашањето на корупцијата и судирот на интереси. Потребни се систематизирани активности за јакнење на свеста во оваа сфера.

Труд и социјална политика. Во овој сектор, главен предизвик е унапредувањето на системот за социјално осигурување преку воспоставување на единствен дигитализиран систем и обезбедување на транспарентно и праведно одлучување во однос на оценка на инвалидноста/способноста за работа, како и зајакнување на надзорот врз постапките за остварување на права по основ на социјално, пензиското и инвалидското осигурување и по основ на помош и нега од друго лице.

Урбанизам и просторно планирање. Во февруари 2020 година донесен е нов Закон за просторно и урбанистичко планирање со кој се овозможи зајакнување на стандардите за просторно и урбанистичко планирање во корист на јавниот интерес, задолжителни анализи при изработка на урбанистичко-планска документација, дефинирање на градбите од посебно значење на државата како и зголемување на инклузивноста и транспарентноста на процесот на донесување урбанистички планови. Имајќи ја предвид суштинската улога на инспекциските служби во овој сектор, неопходно е да се иницираат постапки за одземање на лиценцата за надзор на правното лице доколку е констатирана неправилност со прикажување на невестинита состојба.

Животна средина. Акутен проблем со кој се соочува овој сектор е недоследно имплементирање на Законот за управување со отпад, во делот на интергирано и регионално управување со отпад. Поради тоа, неопходно е што поскоро да се воспостават функционални регионални центри за управување со отпад.

Земјоделство. Во изминатите години Владата преку креирање на политики за поддршка на земјоделството издвојува значаен дел од Буџетот за стимулирање и зголемување на земјоделското производство, но преовладува мислењето дека ефектите од овие мерки не ги исполниле очекуваните резултати, пред се поради неефикасно управување и споредување на креираните политики, недоволен надзор врз намената на користење на земјиштето и не следење на исполнувањето на договорите за користење на државно земјоделско земјиште. Поради ова, потребно е редефинирање на системот за продажба на земјоделско земјиште во државна сопственост како и соодветен надзор врз намената на користење на земјиштето и исполнувањето на договорите за користење на државно земјоделско земјиште. Честите менувања на регулативата, големиот број на мерки за поттикнување на земјоделството, непрецизните критериуми и нивно често менување, не водат кон остварување на поставените цели на политиките во земјоделството или пак се ад-хок мерки за задоволување на одредена целна група. Нема доволен број на вработени кои ќе обезбедат асистенција и упатување на граѓаните за мерките и процедурите за користење на државната поддршка, недоволните финансиски средства поради што одлучувањето по барањата трае подолго од законски пропишаните рокови и без транспарентност на постапката. Поради некавалитетни законски

решенија постои концентрација на надлежностите за креирање на политики (закони и подзаконски акти), спроведување на политика и спроведување на надзор во областа на храна и ветеринарство за што се неопходни итни законски интервенции.

Спорт. Овој сектор за прв пат се третира од антикорупциски аспект. Примарно е донесување на стратегија за објектите за спорт во државна сопственост, со која ќе се воспостави јасен концепт за овие објекти. Исто така, неопходно е согледување на постојната состојба со објектите за спорт и ревидирање на договорите за нивно користење. Покрај тоа, постои проблем во однос на инспекцискиот надзор во спортот заради што треба да се воспостави ефикасен инспекциски надзор во спортот и спортските објекти, како и едукација за интегритет и етика на спортските федерации, клубови и нивната администрација.

Економија и бизнис. Во овој сектор од суштинска важност е што поскоро да се изврши целосна дигитализација на издавањето на дозволи, уверенија и други услуги во јавната администрација на централно и локално ниво која ќе го минимизира контактот помеѓу барателот и давателот на услугата. Друг важен сегмент е државната помош чие доделување не е транспарентно, заради што е потребно воспоставување, пополнување, јавно објавување и ажурирање на регистар со информации за секој облик на доделена државна помош. Понатаму, прашање од посебна важност се концесиите за чие доделување треба да се утврдат потесни критериуми, вклучително и изработка на физибилити студија, како и да се обезбеди повисока транспарентност на процесот на доделување концесии и наплата на реалниот концесиски надоместок. Понатаму, во Република Северна Македонија не постои регистар за имотот во државна сопственост, ниту има систематизирани информации за начинот на којшто се управува и располага со тој имот заради што е неопходно воспоставување на регистри на недвижен и движен имот на земјата. Конечно, треба да се унапреди и процесот на креирање на економски политики преку зголемување на транспарентноста на процесот на креирање на политики и подигање на свеста кај помалите претпријатија за нивно поактивно учество во овие процеси.

Јавни претпријатија. Во Република Северна Македонија не постои единствена официјална база на податоци на сите правни лица во кои државата и ЕЛС имаат целосна сопственост или одредени сопственички удели заради што е потребно да се изработи единствен регистар на јавни претпријатија и АД во државна сопственост. Исто така, потребно е да се изготви посебна антикорупциска програма која ќе биде насочена кон засилување на транспарентноста, интегритетот, одговорноста и спречување на корупцијата во овие претпријатија. Предлог за надминување на постоечките недостатоци во правната рамка е донесување на посебен Закон за трговски друштва во доминантна сопственост на државата и локалната самоуправа.

Медиуми и граѓанско општество. Во функција на унапредување на состојбите во сферата на медиумите и спречување на злоупотреби на медиумите во политички цели, потребно е воведување на зајакнат надзор и укинување на платеното политичко рекламирање на партиите во изборните циклуси. Друг проблем во овој сектор е отсуство на (само)регулација на онлајн медиумите што треба да се воспостави, а воедно и да се надгради регистарот на професионални медиуми. Во однос на граѓанските организации (ГО), потребно е да се зајакне

транспарентноста на институциите при планирање на средствата за финансирање на ГО но и нивната отчетност за реализацијата и ефектите на проектите.

Составен дел од Стратегијата е акционен план во кој детално се разработени идентификуваните мерки по активности и индикатори.

Комплексната природа на документот, со идентификувани проблеми од различни сектори и формулирани мерки и активности за нивно надминување, подразбира мноштво на институции што ќе бидат одговорни за реализација на Стратегијата. Во поглед на успешна имплементацијата на Стратегијата, мора да се истакне дека е неопходно обезбедување на потребните ресурси како предуслов за остварување на стратешките цели. ДКСК е надлежна да го следи остварувањето на мерките и активностите од Стратегијата и да подготвува годишни извештаи што ги доставува до Собранието до 31 март секоја година.

Со оглед дека Стратегијата во својата суштина цели кон подобрување на животот на граѓаните во Република Северна Македонија и ослободување на општеството од стегите на корупцијата, неопходно е да се обезбеди целосна поддршка на овој процес преку приоритизација на предвидените активности во оваа Стратегија во плановите за работа на сите вклучени институции.

Содржина

ВОВЕД	1
1. ОСВРТ КОН ПРОЦЕНКАТА НА РИЗИЦИТЕ ОД КОРУПЦИЈА	4
2. ВИЗИЈА И МИСИЈА НА СТРАТЕГИЈАТА	7
3. ЦЕЛИ НА СТРАТЕГИЈАТА	8
4. ХОРИЗОНТАЛНИ ОБЛАСТИ ШТО ГЕНЕРИРААТ КОРУПЦИЈА	12
4.1. ЈАВНИ НАБАВКИ	12
4.2. ВРАБОТУВАЊА ВО ЈАВНИОТ СЕКТОР	14
5. ПРИОРИТЕТНИ ПРОБЛЕМИ ЗА БОРБА ПРОТИВ КОРУПЦИЈАТА ПО СЕКТОРИ	17
5.1. ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ	18
5.2. ПРАВОСУДСТВО	21
5.3. ОРГАНИ ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ	24
5.4. ЗДРАВСТВО	27
5.5. ОБРАЗОВАНИЕ	30
5.6. ТРУД И СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА	34
5.7. УРБАНИЗАМ И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ	36
5.8. ЖИВОТНА СРЕДИНА	38
5.9. ЗЕМЈОДЕЛСТВО	39
5.9. СПОРТ	41
5.10. ЕКОНОМИЈА И БИЗНИС	43
5.11. ЈАВНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА И АКЦИОНЕРСКИ ДРУШТВА ВО СОПСТВЕНОСТ НА ____ДРЖАВАТА И НА ЛОКАЛНАТА САМОУПРАВА	47
5.12. МЕДИУМИ И ГРАЃАНСКО ОПШТЕСТВО	49
6. НОСИТЕЛИ НА БОРБАТА ПРОТИВ КОРУПЦИЈАТА И СУДИРОТ НА ИНТЕРЕСИ	52
АКЦИОНЕН ПЛАН НА СТРАТЕГИЈАТА	53

ВОВЕД

Корупцијата е динамична појава која има многу форми и се поврзува со различни економски, правни, политички, социолошки и други фактори. Негативните ефекти од корупцијата се огромни и далекусежни, протегајќи се низ јавниот, приватниот и граѓанскиот сектор. Коруптивното однесување ја поткопува довербата во институциите на системот, ефикасното користење на јавните ресурси и претставува закана за демократијата и остварувањето на човековите права поради ерозија на општествените вредности. Во Законот за спречување на корупцијата и судирот на интереси¹ под корупција се подразбира: „злоупотреба на функцијата, јавното овластување, службената должност или положба за остварување на корист, директно или преку посредник, за себе или за друг“, а „под судир на интереси се подразбира состојба во која службеното лице има приватен интерес што влијае или може да влијае врз непристрасното вршење на неговите јавни овластувања или службени должности“.²

Интегритетот и корупцијата се две спротивставени појави, односно секое коруптивно дејство подразбира кршење на интегритетот. Интегритет е квалитет на дејствување во согласност со општоприфатените морални вредности и норми во корист на јавниот интерес³.

Извештаите на Европската комисија за напредокот на Република Северна Македонија, евалуациите на ГРЕКО, како и извештаите на други релевантни организации континуирано укажуваат на неповолните состојби во справувањето со корупцијата. Истражувањата на перцепцијата на граѓаните покажуваат прифаќање на корупцијата како начин на живеење. Таа е длабоко и широко распространета во сите пори на општеството, што упатува на неопходноста од нејзино намалување, со стремеж кон нејзино искоренување.

Борбата против корупцијата бара систематизирани напори и целосна посветеност на сите чинители во општествениот живот во Република Северна Македонија. Државната комисија за спречување на корупција (ДКСК) има законска обврска да донесе петгодишна Национална стратегија за спречување на корупција и судир на интереси (во понатамошниот текст Стратегија) со акционен план за нејзино спроведување.⁴ Ова е прв документ од областа на борбата против корупцијата што се усвојува на највисоко ниво, односно од Собранието на Република Северна Македонија. Претходно, изготвувањето и донесувањето Државна програма за превенција и репресија на корупцијата и на судирот на интереси беше само во надлежност на ДКСК. Во периодот 2003-2019, ДКСК усвои четири државни програми.⁵ Последната програма се однесува на периодот 2016 - 2019 година.

¹ Закон за спречување на корупција и судир на интереси (Службен весник на РМ бр. 12/2019), член 2 став (1)

² Исто, член 2 став (3)

³ Исто, член 4

⁴ Исто, член 18

⁵ <https://dksk.mk/index.php?id=70>

Усвојувањето на Стратегијата од страна на Собранието ја потврдува сериозноста на проблемот со корупција и потребата од вклучување на сите засегнати страни. Успешната антикорупциска политика е дел и од процесот на евроинтеграции, а Стратегијата е темел за унапредување на законската рамка и преземање на реформски активности.

ДКСК е носител на процесот на изработка на Стратегијата и ја следи нејзината имплементација, додека активна улога во нејзината имплементација имаат сите субјекти од јавниот, приватниот и граѓанскиот сектор. Република Северна Македонија е потписник на сите најважни меѓународни, европски и регионални антикорупциски документи, со што презема обврски за дејствување во оваа сфера, но истовремено обезбедува можности за добивање поддршка од меѓународната заедница во борбата против корупцијата.

Поаѓајќи од премисата дека оваа Стратегија е документ од исклучителна важност за целото општество, ДКСК примени широк, инклузивен и транспарентен процес на подготовка на Стратегијата со учество на претставници на државни органи, институции, здруженија, фондации, приватен сектор, медиуми, како и претставници од ДЕУ, ОБСЕ, РАИ и ИРИ. УСАИД обезбеди финансиска и експертска помош, посебно во делот на методолошкото поставување и водење на процесот на нејзината подготовка.

Во таа смисла, подготовката на Стратегијата вклучи неколку подготвителни чекори:⁶

- Изработка на Методологија за проценка на ризиците од корупција;
- Проценка на ризиците на корупција и
- Изработка на Методологија за изготвување на национална стратегија за борба против корупцијата и судирот на интереси.

Инклузивноста, транспарентноста на процесот и приоритизацијата беа определени како главни принципи за изготвување на Стратегијата.

Процесот на изготвување на Стратегијата започна во август 2019 година со формирање на широка работна група заради утврдување и проценка на ризиците од корупција.

Во периодот септември – декември 2019 година беа одржани три тридневни работилници на работната група, чијашто практична работа се одвиваше во подгрупи што покриваа конкретни сегменти односно сектори од општествениот систем. Исто така, беа користени расположливите информации од релевантните институции, нивна анализа, вкрстување и оценување, со цел да се направи приоритизација на проблемите и ризиците од корупција кои се вклучени во овој документ.

При изработка на Стратегијата земени се предвид следните документи:

- Конвенција на ОН против корупцијата

⁶ Овие документи се достапни на интернет-страницата на ДКСК, <https://dksk.mk/index.php?id=118>

- Извештаите на ЕУ за напредокот на РСМ
- Приоритетни цели утврдени во Националната програма за усвојување на правото на Европската Унија (НПАА)
- Препораките од ГРЕКО евалуациите
- Истражувања за перцепцијата на граѓаните за состојбите со корупцијата и судирот на интереси и квалитативни секторски анализи
- Државната програма за спречување и репресија на корупција 2016-2019
- Релевантни национални стратегии и документи.

Стратегијата е структурирана на следниот начин - краток осврт на проценката на ризици од корупција, визија, мисија и стратешки цели за нивна реализација, по што следува суштинскиот дел на Стратегијата – приоритетните хоризонтални области (јавни набавки и вработувања) и приоритетните проблеми во 12 сектори. Следува поглавје за носителите на борбата против корупција и судир на интереси, како и Акцискиот план за нејзиното спроведување.

Оваа Стратегија е дизајнирана да се дејствува првенствено превентивно што подразбира намалување на ризиците за корупција преку зајакнување на регулативата, јакнење на функционалноста на институциите на системот и враќање на довербата во него, јакнење на свеста и вклучување на граѓанското општество и јавноста во антикорупциските напори. Стратегијата е заснована на реални процеси и цели кои треба да резултираат со континуирано намалување на корупцијата, а нејзината имплементација ќе испрати силна порака до македонското општество дека борбата против корупцијата конечно се остварува. Оттаму, овој документ треба да биде високо на агендата на институциите вклучени во нејзината имплементација.

1. ОСВРТ КОН ПРОЦЕНКАТА НА РИЗИЦИТЕ ОД КОРУПЦИЈА

Проценката на ризиците од корупција беше првиот чекор од процесот на подготовка на Стратегијата, која беше изготвена во согласност со Методологијата за проценка на ризици од корупција.⁷ При проценката е користено макро гледиште, односно направена е проценка на факторите на ризици на системот како целина. Во фокусот на проценката е утврдување на ризиците од корупција кои се однесуваат на трошењето на јавни пари или злоупотреба на службени позиции во јавниот сектор.

Проценката на ризици ги идентификува следните хоризонтални области каде се генерираат силни ризици од корупција:

- Јавни набавки;
- Вработувања во јавниот сектор;
- Инспекциски надзор;
- Издавање на различни одобренија, решенија, лиценци и дозволи;
- Доделување на грантови, субвенции и друга државна помош.

Изборот на овие пет области беше направен од страна на работната група, согласно видувањата за значењето на секоја област, нејзиниот опфат, потенцијалот за корупција и влијанието врз општеството. За приоритизација на овие области беа користени и истражувања и анализи изготвени од повеќе граѓански организации. Покрај овие хоризонтални области кои се детално обработени во проценката, работната група ги анализираше и следните теми што влијаат врз генерирање на корупцијата:

- Финансирање на политичките партии;
- Влијание на интересни групи во процесот на изготвување и усвојување на регулативата и
- Финансирање на медиумите и граѓанските организации.

Првата област има свои специфичности во однос на потенцијалот и практикувањето на корупцијата во рамките на процесот на финансирање на политичките партии, меѓутоа нејзиното значење е исклучително важно во однос на последиците за создавање/зајакнување на поволна околина за корупција. Имено, финансирањето на политичките партии дава можност за креирање на врски и моќни позиции кои подоцна може да се користат за корупција.

Втората област претставува процес преку кој се креира „недоречена“ односно нејасна и непрецизна регулатива и институционална поставеност на сегменти од јавниот систем кои потоа стануваат извори на корупција.

⁷ https://dsk.mk/fileadmin/user_upload/2019/Procenka_na_rizicite_od_korupcija_02.10.2019_mk.pdf

Финансирањето на медиумите и граѓанските организации е област која беше разгледувана од страна на ДКСК и работната група во контекст на создавање на околина на влијание врз медиумите и граѓанските организации од страна на политичките партии и власта. Финансирањето на медиумите и граѓанските организации може да претставува основа за тргување со влијание, што е многу значајно при креирањето на јавното мислење кое наместо да ја поттикнува може да ја попречува борбата против корупцијата. Исто така, во овој контекст е важно да се има во предвид и изразеното политичко влијание.

Во однос на секторите, проценката беше направена на осум сектори.⁸

При вршење на проценката на ризиците од корупција по сектори, фокусот беше на предизвиците во/за секторот како целина, а не на внатрешните проблеми на конкретни институции. Притоа, проценката на ризиците од корупција се направи преку согледување на проблемите во јавниот сектор, додека приватниот и граѓанскиот сектор се анализирани од аспект на нивната интеракција со јавниот сектор во однос на можностите за корупција.

Врз основа на направените проценки на ризици од корупција по хоризонтални области и по сектори, направено е нивно комбинирање со цел да се утврди кои се и каде се најголемите ризици за да се пристапи кон креирање на системски решенија за нивно намалување/отстранување. Од комбинацијата на оценките на ризици кај хоризонталните области се извлекоа следните заклучоци:⁹

- Јавните набавки и инспекцискиот надзор се однесуваат на сите сектори и нивното влијание во општеството е највисоко.
- Вработувањата во јавниот сектор важни се на ниво на централна и локална власт, поради што ризикот од корупција и во оваа хоризонтална област во општеството е многу висок.
- Ризикот од корупција при издавање на одобрености, решенија, лиценци и дозволи ги поврзува јавниот и приватниот сектор, и е многу висок како на ниво на централна така и на ниво на локална власт.

Постои висок ризик од корупција при доделување на грантови, субвенции и државна помош на централно и локално ниво.

Во сите анализирани сектори како заеднички именител утврдени се следните ризични фактори:

1. Силно политичко влијание во јавниот сектор;
2. Проблеми во владеењето на правото и ниска стапка на санкционирање на коруптивното однесување на ниво на општество;
3. Неконзистентна регулатива што остава простор за злоупотреби и поттикнување на коруптивно однесување;
4. Ниско ниво на интегритетот на човечкиот фактор и

⁸ Исто, правосудство; полиција; јавно здравство; образование; транспорт, урбанизам и просторно планирање; економија; заштита на животната средина; спорт

⁹ Исто

5. Недоволна транспарентност, систем за надзор и контролни механизми во јавниот сектор.

Врз основа на наодите од проценката на ризици, беше усвоен следниот пристап за изготвување на опфатот и содржината на Стратегијата:

- Од хоризонталните области беа посочени јавните набавки и вработувањата во јавниот сектор како процеси кои генерираат најмногу ризици за корупција, а нивната појавна форма е иста во сите сектори на општеството. Оттаму, тие се посебно обработени во Стратегијата, во поглавје 4;
- Другите хоризонтални области се обработени низ призмата на специфичните проблеми во определени сектори;
- Наведените ризични фактори се детално обработени во Стратегијата. Тие се преликани во целите на Стратегијата, како и во приоритетните проблеми и мерки во секторите, согласно нивните специфичности;
- Политичкиот систем, медиумите и граѓанското општество се обработени како посебни сектори со цел детално елаборирање на политичкото влијание како примарен проблем;
- Секторите економија и бизнис се обработени како спој на јавниот и приватниот сектор, низ чија поврзаност се опфатени поголем дел од хоризонталните области;
- Во процесот на изготвување на Стратегијата, беше оценето дека треба да се обработат и неколку други сектори (труд и социјална политика, јавни претпријатија), додека полицијата е интегрирана во поширокиот сектор – органи на спроведување на законот. Зголемувањето на опфатот на сектори е заради наодот од проценката, дека сите сектори имаат специфични проблеми поврзани со корупција. Оттаму, усвоениот пристап во Стратегијата се однесува на приоритизацијата на проблемите по сектори, а не на рангирање и приоритизација на секторите со најголема корупција. Оние сектори за кои се идентификувани проблеми од корупциска природа се обработени во поглавје 5.

2. ВИЗИЈА И МИСИЈА НА СТРАТЕГИЈАТА

Стратегијата поаѓа од следните долгорочни определби

Визија:

Општество засновано на највисоки етички вредности и интегритет што на сите граѓани им овозможува еднаков пристап до одговорни и транспарентни институции и почитување на човековите права и слободи

Мисија:

Да се обезбеди доверба на јавноста во вршењето на власта со јакнење на интегритетот, транспарентност и отчетност во сите сектори на општеството

3. ЦЕЛИ НА СТРАТЕГИЈАТА

Спроведувањето на Националната стратегија треба да придонесе да се намали нивото на корупција, да се подобри интегритетот, транспарентноста и отчетноста во сите сектори на општеството, а со тоа да се обезбеди јавноста да има повисока доверба во работата на законодавната, судската и извршната власт. Ова ќе се реализира преку исполнување на следните стратешки цели:

1. Зголемување на нивото на политичка одговорност и демонстрирана политичка волја

Императив е носителите на политичко одлучување да ги почитуваат највисоките стандарди на одговорност и етика. Политичките партии и нивните раководства треба да покажат висок интегритет, да бидат отворени за контрола и да демонстрираат политичка волја против корупцијата. Политичката волја треба да се конкретизира преку усвојување и успешно спроведување на антикорупциски закони, стратегии и програми.

2. Совесно управување со политичкото влијание во јавниот сектор и спречување на политичко влијание во работата на независните тела и во постапките регулирани со закон

Политичките структури мора да ја почитуваат работата на независните тела, да им обезбедат доволни материјални и финансиски средства за работа и да се воздржат од какво било влијание врз нивната работа, како и од инволвирање во постапки регулирани со закон. Примарна обврска на независните тела е заштита на јавниот интерес.

Во државната управа, како и во правните субјекти во кои државата и единиците на локална самоуправа остваруваат сопственички права, потребно е да се управува со политичкото влијание на совесен и одговорен начин водејќи сметка пред се за јавниот интерес.

3. Јакнење на интегритетот и отчетноста во јавниот сектор

Систематско градење на општество кое се темели врз индивидуален интегритет и отвореност на јавниот сектор е најодржливиот пристап во спречувањето на коруптивното однесување. Поради ова, потребно е континуирано да се вложуваат напори за зајакнување на интегритетот и отчетноста преку градење на јасни правила за спречување судир на интереси; воспоставување и спроведување на етички стандарди; заштита на лицата кои пријавуваат корупција; пристап до информации и транспарентност на имотот и интересите на носителите на јавни

функции: располагањето со јавни средства во процедурите за подготовка и донесување закони.

4. Спроведување на надлежностите во јавниот сектор на законит, транспарентен, етички, економичен, одговорен и ефективен начин

Професионален и политички неутрален јавен сектор кој делува на законит, транспарентен, етички, економичен, отчетен и ефективен начин во функција на јавниот интерес е основа за спречување на корупцијата и јакнење на довербата на јавноста во системот.

5. Обезбедување на интегритет и транспарентност при вработувањето и политиките за човечки ресурси во јавниот сектор, базирано на систем на вредности и критериуми за квалитет

Правична, заснована врз заслуги и департизирана политика за човечки ресурси е основа за градење компетентен и професионален јавен сектор отпорен на корупција. При вработувањето, потребно е да се почитуваат сите пропишани процедури, да се вклучат што повеќе мерливи критериуми за проценка на кандидатите во постапка за избор, да се намали дискреционата моќ и да се направи постапката целосно транспарентна.

6. Јакнење на надзорните и контролните механизми

За доследно спроведување на регулативата, неопходно е зајакнување на механизмите за контрола и инспекција, подобрување на правната рамка и зајакнување на човечките и материјалните ресурси на надзорните тела, но и постојано надградување на знаењата, вештините и интегритетот на вработените и нивната отпорност кон корупцијата.

7. Дигитализација на јавните служби

Дигитализацијата на сите сектори на јавни услуги и нејзиното постојано подобрување, ја зголемува ефикасноста и пристапноста при испораката на јавните услуги, ги забрзува процесите, го намалува човечкиот контакт и можностите за корупција, овозможува висока транспарентност на сите нивоа, ја подобрува интеракцијата помеѓу граѓаните и власта и консултативните процеси, и ги олеснува контролите, анализата на податоци и откривање на корупцијата. Понатамошното развивање и употребување на Голем сет на податоци (Big Data), вештачка интелигенција и Блокчејн ("Blockchain") технологијата, ќе ги подобрат алатките за спречување и репресија на корупцијата.

8. Намалување на корупцијата во јавните набавки и во процесот на доделување на концесии, грантови, субвенции и друга државна помош

За да се заштитат огромните јавни ресурси вклучени во јавните набавки и процесите за доделување концесии, грантови, субвенции и друга државна помош, да се добие најдобрата вредност за јавните трошоци, да се обезбеди фер конкуренција во постапките и правичен третман на понудувачите, неопходно е да се постигне највисоко ниво на транспарентност на процесите, подобрување на законските решенија и усогласување со регулативите на ЕУ, подобрување на современите електронски системи, континуирано вложување напори во образованието на човечките ресурси и нивниот интегритет, како и да се охрабри пријавувањето на неправилностите и да се надгледува севкупниот процес, вклучително и контролите за спроведување на склучените договори.

9. Зајакнување на капацитетите и на посветеноста на органите за спроведување на закон, на обвинителството и судството во откривањето и санкционирање на корупцијата, како и јакнење на отпорноста на корупција во нивните редови

Компетитивен, правичен, ефективен и непристрасен правосуден систем, независен од политичко влијание е суштински во борбата против корупцијата, како и за способноста на органите за спроведување на законот да детектираат, истражуваат и гонат кривични дела за корупција. Механизмите за откривање и санкционирање на корупција и неетичко однесување во правосудството и органите за спроведување закон мора да бидат функционални. Ефикасноста, независноста и интегритетот на тие тела се клучни во градењето на јавната перцепција за успешноста на антикорупциската политика во земјата.

10. Поддржување на транспарентноста и интегритетот во приватниот сектор

Со цел да се создаде конкурентно, фер и транспарентно опкружување за деловно работење, за привлекување инвестиции и придонес за економски развој во земјата, потребно е да се поддржи јакнењето на интегритетот, транспарентноста, усогласеноста и доброто корпоративно управување во приватниот сектор.

11. Подигнување на јавната свест и спроведување на антикорупциска едукација

Подигањето на јавната свест за негативното влијание на корупцијата, преку антикорупциски кампањи и системска едукација е неопходно во сите сегменти на општеството. Информираната личност со изграден интегритет е клучна во борбата против корупцијата.

12. Вклучување на граѓанското општество и медиумите во борбата со корупцијата во општеството и градење на личен и професионален интегритет, вклучително и во нивните рамки

Непходно е да се поттикне развојот на граѓанското општество како контролор на работата на властите, но и како партнер во креирање и спроведување на антикорупциските политики. Слободни и професионални медиуми играат значајна улога во откривањето на нерегуларностите и сензибилизирање на пошироката јавност за прашања од општествено значење. За да можат невладините организации и медиуми успешно да ја извршуваат оваа важна општествена улога, како и самите да не станат генератори на корупција, потребно е систематски да се градат високи стандарди на нивниот интегритет, професионализам и транспарентност.

4. ХОРИЗОНТАЛНИ ОБЛАСТИ ШТО ГЕНЕРИРААТ КОРУПЦИЈА

Проценката на ризици од корупција,¹⁰ изготвена како подготвителен документ пред изработката на Стратегијата, покажа дека постојат неколку области кои хоризонтално се протегаат низ целиот општествен систем и генерираат многу висок ризик од корупција. Како посебно ризични се издвојуваат јавните набавки и вработувањата во јавниот сектор.

4.1. ЈАВНИ НАБАВКИ

Јавните набавки се една од најзначајните области кои се спроведуваат на централно и на локално ниво, помеѓу институции од јавниот сектор, како и помеѓу институции од јавниот сектор со деловни ентитети од приватниот сектор. На договорите склучени по пат на јавни набавки во 2018 година биле потрошени финансиски средства во износ од 9% од БДП или 20,6% од централниот буџет на Република Северна Македонија.¹¹

Приоритетни проблеми во секторот јавни набавки се:

- 1) Недоволен број на лица со соодветни квалификации и познавање на стандардите при дефинирање на техничките спецификации како и критериумите за утврдување на способноста на економските оператори;
- 2) Недоволна транспарентност на институциите и низок степен на интегритет на вклучените лица во спроведувањето на јавните набавки.

Образложение на проблемите:

Голем број од постапките за јавни набавки кај договорните органи се поништуваат поради недоставени понуди, несоодветни понуди, недоволно обезбедени средства, битни пропусти во тендерската документација и слично. Честа појава е да се достави само една понуда од економски оператор со кој договорниот орган подолг период има договори за иста набавка. Овие состојби најчесто произлегуваат од:

- погрешно дефинирање на техничките спецификации или нивно прилагодување на одреден економски оператор;
- неправилно утврдени критериуми за економска и финансиска состојба и техничка и професионална способност на економските оператори;
- утврдени критериуми со кои се фаворизира одреден економски оператор или

¹⁰ <https://dksk.mk/index.php?id=118>

¹¹ Извештај на Европската комисија за напредокот на Република Северна Македонија 2019, поглавје 5: Јавни набавки

- влијание од одговорни лица во договорниот орган.

Ова е резултат на неповолната состојба со човечки ресурси кај договорните органи: недоволен број на лица кои се вклучени во постапките за јавни набавки; честа промена на вработените; изготвување на технички спецификации од лица без соодветно образование, квалификации и познавање на предметот на набавка; недоволни или несоодветни обуки во однос на правилно утврдување на критериуми за избор; подложност на притисоци и влијанија итн. Овие проблеми се поизразени кај помалите субјекти поради ограничениот број на вработени кои треба да спроведат различни набавки.

Според истражувањата на невладините организации, институциите (министерства, секретаријати, Собранието, општините и Градот Скопје) објавуваат мал број информации за финансиското работење, вклучувајќи ги и јавните набавки. И покрај задолжението од Владата и обврските за институциите произлезени од Акцискиот план за отвореното владино партнерство (2018-2020), само мал дел од институциите на своите интернет-страници ги објавуваат плановите за јавни набавки; линковите до објавите на ЕСЈН на огласите за јавни набавки и тендерски документации; известувањата за склучен договор и за реализација на договорите; како и самите договори за јавни набавки и нивните анекси. Од друга страна, 95% од испитаните граѓани изјавуваат дека немаат доволно информации за трошењето на јавните пари преку тендерите. Како резултат на недоволната контрола и неказливоста на сторителите, често се случува тендерската документација да биде достапна до одредени понудувачи пред да биде објавена на ЕСЈН. Според истражувањето на Центарот за граѓански комуникации за транспарентноста, отчетноста и интегритетот во јавните набавки за 2018 година¹², договорните органи просечно исполнуваат 55,2% од утврдените критериуми, со што значаен дел од јавните набавки се под сериозен ризик од корупција. ***За надминување на овие состојби, потребно е зајакнување на капацитетите на институциите со квалификувани и обучени кадри за спроведување на јавните набавки како и зголемување на институционалниот интегритет и транспарентноста во јавните набавки.***

¹² <https://focus.org.mk/images/2019/02/javni-nabavkiweb.pdf>

4.2. ВРАБОТУВАЊА ВО ЈАВНИОТ СЕКТОР

Вработувањата во јавниот сектор претставуваат област која е директно поврзана со трошењето на јавни пари (платите на вработените во јавниот сектор се финансираат од централниот буџет или буџетите на единиците на локалната самоуправа) и има силно влијание врз квалитетот и пристапот до услугите од јавниот сектор, личниот и институционалниот интегритет и врз креирањето и спроведувањето на јавните политики, што повлекува долгорочни ефекти врз целото општество. Вработувањата во јавниот сектор ги опфаќаат и именувањата во управни и надзорни одбори во јавниот сектор што се одразува врз квалитетот на управување со односните институции. При вработувањата во државната администрација и јавниот сектор присутно е силно партиско влијание. Ова е повеќекратно нотирано во годишните извештаи на Европската комисијата за напредокот на земјата. Процедури за привремени вработувања или договори на дело со примена на пониски критериуми се користат во многу случаи, со што се заобиколува Законот за административни службеници.

Законската регулатива дозволува подолгорочно вработување на лица во јавниот сектор преку договори на дело, авторски агенции или агенции за времени вработувања што дополнително придонесува за партиско влијание при вработувањето и практикување на непотизам и други форми на коруптивно однесување. Постапките за вработување во јавниот сектор не се целосно транспарентни, посебно не во однос на критериумите кои биле пресудни за изборот, ниту пак се обезбедува увид на засегнатите страни во целата постапка. Сето горенаведено, генерира многу силен ризик од корупција при вработувањата во јавниот сектор.

Приоритетни проблеми кај вработувањата во јавниот сектор се:

- 1) Неусогласеност на голем број на закони кои го регулираат вработувањето со што се овозможува секаков вид на влијание: партиско влијание, непотизам, кронизам и клиентелизам;
- 2) Неефикасно раководење, управување и надзор кај одделни органи на управата, агенции, јавни претпријатија и АД во државна сопственост;
- 3) Законската регулатива нема воспоставено јасен систем за евалуација на критериумите за селекција во процесот на вработување во јавниот сектор.

Образложение на проблемите:

Постојат голем број на закони кои го регулираат вработувањето по сектори, области и институции кои се често менувани и неусогласени и не обезбедуваат еднаквост при

вработувањето. Интернетите акти за систематизација на работните места, исто така се предмет на чести промени во делот на потребното образование и бројот на извршители, без да бидат засновани на функционална анализа и без реална оправданост дека бараното образование е соодветно за тоа работно место. Органите на државната управа, ЈП и ЕЛС, немаат пракса за објавување на актите за систематизација на своите веб-страници. Кај дел од нив, овие акти се со степен на класификација така што вработувањата се без објава на јавен оглас. Сето ова влијае на транспарентноста при вработувањето и овозможува злоупотреба на дискреционите права на одговорните лица во овие процеси.

За надминување на ваквата состојба потребно е преземање на следните мерки:

- *Укинување на можноста за времено вработување преку агенции за времени вработувања*
- *Укинување на можноста привремените вработувања да се трансформираат во вработување на неопределено работно време без редовна постапка за вработување*
- *Проценка на реалните потреби за бројот на вработени и нивната стручност во субјектите од јавниот сектор*
- *Јасно дефинирање на видот на образование за конкретно работно место во актите за систематизација на работни места*
- *Зголемување на транспарентноста на вработувањата во јавниот сектор*

Материјалните закони со кои се уредува формирањето, работењето, раководењето и управувањето на одделни органи на управа, агенции, акционерски друштва, јавни претпријатија и др., **не содржат критериум(и) за видот на образованието на раководните лица, ниту пак основни мерила, критериуми и минимум компетенции при изборот и именувањето на членови на управните и надзорните одбори.** Актите за систематизација на работните места кај јавните претпријатија формирани од Владата на РСМ и ЕЛС или акционерските друштва во државна сопственост не ги опфаќаат раководните позиции, а доколку се опфатени, не е дефиниран видот на потребното образование. Изборот на членови на надзорни и управни одбори го врши основачот (Влада или Совет на ЕЛС) кои пак го вршат изборот на директор и/или заменик-директор. Честа појава е нефункционалност на надзорните и управните одбори поради ненавремено именување на потребниот број на членови од страна на нивниот основач, или извршување на функцијата директор од страна на вршител должност повеќе пати последователно.

Овие состојби придонесуваат за нестручност и непрофесионалност во раководењето, работењето и надзорот кај овие субјекти, го дерогираат интегритетот на именуваните лица и ги доведуваат во прашање донесените одлуки од страна на органите на управување. **За надминување на ваквите негативни состојби потребно е:**

- *Да се оптимализира бројот на членови во надзорни и управни одбори во органите на управа, ЈП и АД и*
- *Да се воведат критериуми за вид на образование и компетенции при изборот на директори и именувањето на членови на управните и надзорните одбори.*

Законската регулатива од областа на вработувањата **нема воспоставено јасен транспарентен начин за евалуација на критериумите за селекција при вработување применлив за јавниот сектор во целина.** Постапките за вработување во здравство, образование, култура, социјална заштита се регулирани со посебни материјални закони, кои не предвидуваат објективен и транспарентен начин на селекција на кандидати и бодувањето на различните фази на селекција како што е уредено со Уредбата за спроведување на постапката за вработување на административни службеници.¹³ За акционерските друштва во државна сопственост, кои вработувањата ги реализираат согласно Законот за работни односи, а кој не предвидува никакви критериуми, основачот Владата, нема воспоставено критериуми за јасен и транспарентен начин на евалуација на критериумите за селекција при вработувањата. Во такви околности, одлуките за вработувања често се базираат на субјективност на одговорното лице, кое со користење на дискреционото овластување, овозможува вработување на партиски членови или на блиски лица. **Поради тоа неопходно е спроведување на следните мерки:**

- *Воспоставување на јасен и транспарентен процес на евалуација на критериумите за вработувањата во здравство, образование, култура, социјална заштита и АД во државна сопственост и*
- *Ограничување на дискреционото право на одговорното лице во процесот на вработување.*

¹³ Службен весник 27/2018

5. ПРИОРИТЕТНИ ПРОБЛЕМИ ЗА БОРБА ПРОТИВ КОРУПЦИЈАТА ПО СЕКТОРИ

Проценката на ризици од корупција¹⁴ анализирана во поглавјето 2 од овој документ, покажа дека ризици од корупција постојат во јавниот, приватниот и граѓанскиот сектор.

Имајќи ја предвид комплексноста на трите сектори, а посебно на јавниот сектор кој во себе опфаќа голем број потсектори, а со цел да се обезбеди идентификување на најважните проблеми кои генерираат ризик од корупција и приоритизација на проблемите врз основа на критериумите кои се однесуваат на интензитет на проблемот, влијание внатре во секторот и врз пошироката општествена околина и како ефектот од решавањето/ублажувањето на проблемот ќе влијание врз намалувањето на степенот на корупција во земјата.

Во Стратегијата се опфатени следните сектори:

- 1) Политички систем
- 2) Правосудство
- 3) Органи за спроведување на законот
- 4) Здравство
- 5) Образование
- 6) Труд и социјална политика
- 7) Урбанизам и просторно планирање
- 8) Животна средина
- 9) Земјоделство
- 10) Спорт
- 11) Економија и бизнис
- 12) Јавни претпријатија
- 13) Медиуми и граѓанско општество

Во продолжение се обработени специфичните приоритетни проблеми за секој од наведените сектори.

¹⁴ <https://dksk.mk/index.php?id=118>

5.1. ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ

Од перспектива на оваа национална стратегија, секторот политички систем во себе ги опфаќа власта и политиката, со посебен фокус на законодавната власт, така што со овој дел опфатени се процесите на носење одлуки на политичко ниво, како закони, политики, стратегии и други типови на општи акти, во сите фази, од иницирање, преку пишување, до носење на одлуки.

Република Северна Македонија е устроена како парламентарна демократија, така што начинот на кој функционира Собранието е од круцијално значење за развојот на демократските процеси во земјата и силно го условува исполнувањето на зацртаните антикорупциски политики. Тоа подразбира воспоставување и доследно почитување на принципите на совесност, одговорност и транспарентност во работата на Собранието. Изборниот процес по начинот на своето дефинирање и функционирање е составен дел на политичкиот систем на државата и како таков, неопходно е да обезбеди фер натпревар на политичките субјекти и да превенира какви било злоупотреби заради стекнување недозволива предност на некој учесник во изборната кампања. Но од гледиште на ризик од корупција, истиот се апострофира во речиси сите детектирани области во стратегијата. Целта на промените во процесот на носење одлуки е да се намали или отстрани праксата на носење одлуки без анализа, консултации и без влијание на приватен интерес. Покрај Собранието на РСМ, како главни надлежни институции и тела во секторот политички систем се и Владата на РСМ, Државната изборна комисија (ДИК), ДКСК и Државниот завод за ревизија (ДЗР).

Приоритетни проблеми кои треба да се адресираат во секторот политички систем се:

1. Донесување на голем број закони во скратена постапка без соодветно образложение за оправданост за овој вид постапка;
2. Подготвување, предлагање и донесување регулатива без претходно соодветно спроведени квалитетни анализи, проценка на влијанијата и консултативни процеси во функција на заштита на јавниот интерес;
3. Несанкционирање на одбивањето за доставување на изјава за имотна состојба и интереси од лицата кои имаат ваква обврска;
4. Нерегулирана интеракција помеѓу лобистите и претставниците на органите на законодавната и извршната власт, како и функционерите од локалната власт;
5. Недоволна вклученост на функционерите од највисоко ниво во едукативни програми од областа на етиката и интегритетот;
6. Не постои механизам, ниту орган за ефикасно следење на медиумско претставување на учесниците во изборната кампања преку интернет-порталите.

Образложение на проблемите:

Клучниот проблем во унапредување на интегритетот на политичкиот систем е како да се уредат процесите на носење на одлуки. Се работи за општ принцип, применлив на сите нивоа, на извршна и законодавна власт, а кој треба да обесхрабри или да го минимизира продорот на приватниот или интересите на одредени групи на заинтересирани страни.

Во Република Северна Македонија, процесот на носење одлуки е порозен на влијанија и интереси кои обезбедуваат корист на заинтересирани страни. Законското и подзаконското уредување на одредени области, одлуките за субвенции, помош, откуп итн, ретко кога во себе содржат детална анализа на оправданост и транспарентна евиденција на процесот на консултирање на засегнати страни. Ризикот дека тие се употребуваат за да задоволат бизнис интереси или лојалност на гласачи се зголемува кога правилата за носење одлуки не се почитуваат.

Во деловникот на Собранието нема критериуми за утврдување на сложеност и обемност на законите, како на измените и дополнувањата на постојните закони, што на предлагачот му остава простор без доволно образложение да ја користи скратената постапка за носење на закони. Ова имплицира дека оваа постапка неоправдано се употребува заради задоволување на теснопартиски или групни интереси, ***поради што неопходно е дополнување на Деловникот за работа на Собранието на РСМ со дефинирање на критериуми за сложеност и обемност на предлог на закони.***

Обезбедување на процес на носење одлуки базиран на интегритет е резултат на повеќе правила, содржани во деловници на Влада, Собрание, и општини, како и етички кодекси за функционерите. Меѓутоа, процесот на проценка на влијанието на регулативата (ПВР-процес) кој треба да се спроведува за секоја нова или измена на постоечка легислатива предложена од страна на Владата не се применува во пракса. Воедно, и покрај тоа што согласно Деловникот за работа на Владата утврдена е обврска министерствата да обезбедат мислење од ДКСК по однос на предлозите на закони кои подлежат на ПВР, во 2018 година на мислење до ДКСК за антикорупциска проверка е доставен само еден закон.¹⁵ Оттука, потребно е доследно почитување на начелата на транспарентност и отчетност во процесот на ПВР: поквалитетна анализа на трошоците и ефектите од предложена одлука, со што секоја промена на политика, ќе биде образложена со докази и оправдание. Дополнително, потребно е уредно водење евиденција за консултативниот процес, со што ќе се има увид кој се влијаел во носење на одредена одлука. Бидејќи тежиштето на овој дел е во процесот на носење одлуки, суштината на проблемот е како да се намалат штетните влијанија на лобирањето. Оттука, клучно е да се зајакне интегритетот при процесот на изработка на ПВР, како процес кој обезбедува одлучување базирано на анализа, и дополнително

¹⁵ Податоците се добиени од ДКСК

идентификување на партикуларни интереси во правилата преку АПЛ. ***Сето ова упатува на потребата од уредување на ПВР-процесот, преку донесување на нова методологија.***

Досегашната практика покажува дека **одредени лица кои не поднеле анкетен лист** или изјава за интереси, и по изрекување на прекршочна санкција не ја исполниле наведената обврска. Поради наведеното неопходно е да се воведо дополнителен механизам за санкционирање на овие случаи, односно ***дефинирање на состојба на „одбивањето на пријавување на имотната состојба и интересите“ од страна на лицата кои имаат ваква законска обврска и пропишување на мерки во насока на утврдување на одговорност на овие лица.***

Во Република Северна Македонија постои Закон за лобирање меѓутоа во пракса е **нефункционален**. Сè уште не се воспоставени правила за регулирање на начинот на кој ќе се спроведува процесот на лобирање, особено во делот на интеракција помеѓу лобистот, функционерот и трети лица кои имаат интерес од донесување на определени одлуки. Во отсуство на овие правила, лобирањето продолжува да се одвива во разни алтернативни форми, кои најчесто се засновани на непринципиелни, па дури и коруптивни основи. ***Поради тоа, неопходно е итно донесување на нов закон за лобирање.***

Во ситуација кога е невозможно секој детал од функционирањето на системот да биде целосно регулиран, **исполнувањето на надлежностите од страна на функционерите мора да се базира на начелата на етичност, совесност, одговорност и непристрасност**, како и на сите останати елементи кои го чинат интегритетот на еден носител на јавна функција. Ова особено се однесува на највисоките носители на јавни функции од извршната власт, кои одлучуваат за крупни прашања, што пак подразбира и поседување на највисоки стандарди на интегритет. Со оглед на тоа, ***потребно е зајакнување на систем за јакнење на интегритетот на носителите на извршната власт од највисоко ниво, преку креирање на соодветна програма и спроведување на обуки.***

Не постои механизам, ниту орган за ефикасно следење на медиумско претставување на учесниците во изборната кампања преку интернет-порталите. Иако Изборниот законик предвидува ААВМУ да го следи рекламирањето преку овие портали, истото во пракса не се реализира од причина што не постои законска регулатива за упис, надзор и следење на работењето над истите. Од друга страна пак, преку интернет-порталите се реализира голем дел од политичкото рекламирање за време на изборниот процес, за што добиваат значителни средства од Буџетот на РСМ. Овие исплати се вршат преку ДИК и покрај тоа што ДИК не е во можност да ја провери и потврди основаноста на таквите исплати. За намалување на ризиците од влијание и злоупотреба на буџетските средства, ***потребно е надоместокот за рекламирање на овие on-line медиуми да не биде на товар на Буџетот на РСМ.***

5.2. ПРАВОСУДСТВО

Правосудството е клучен сектор за владеење на правото. Од аспект на оваа стратегија овој сектор ги опфаќа сите институции со надлежност да процесираат постапки и да одлучуваат по нив - обвинителствата, државниот правобранител, судовите, како и други релевантни тела - Судскиот совет, Советот на јавни обвинители, Академијата за судии и јавни обвинители. Судската власт, согласно Уставот и законот, се карактеризира со независност. Надлежно министерство кое ги предлага законите во оваа област е Министерството за правда, кое има надлежност и во организацијата и следењето на правосудната управа.

Приоритетни проблеми во секторот правосудство се:

- 1) Недоволно ефикасен систем за јакнење на интегритетот во судството и јавното обвинителство;
- 2) Недоволни материјални и кадровски ресурси, отсуство на автоматизиран систем за распределба и следење на предметите во јавното обвинителство и недоволна транспарентност во работата на Советот на јавните обвинители;
- 3) Недоволна ефикасност и транспарентност во работата на Државното правобранителство

Образложение на проблемите:

Постои недоволно ефикасен систем за јакнење на интегритетот на човечкиот фактор во судството и јавното обвинителство. Со донесувањето на новиот Закон за Судски совет и измените на Законот за судовите, воспоставена е солидна основа за следење на работата на судиите и прашањето за нивната одговорност. Меѓутоа, недостасува ефикасен систем за јакнење на интегритетот на човечкиот фактор во правосудството, преку афирмација и примена на кодексите за професионално однесување. Овие кодекси генерално воспоставуваат задоволителна рамка за стандардите на професионално однесување на судиите и јавните обвинители, меѓутоа истите не се пропратени со соодветни примери и коментари, кои би ја олесниле нивната примена. Од друга страна пак, Законот за јавното обвинителство не содржи одредби кои го уредуваат начинот на донесување на етичкиот кодекс што предизвикува дилеми при неговото изготвување и донесување. ***Поради тоа потребно е дополнување на кодексите за професионално однесување на судиите и на јавните обвинители со коментари и примери, како и дополнување на Законот за јавното обвинителство со одредби кои го дефинираат Кодексот на јавните обвинители и начинот на неговото донесување.***

Досегашната пракса покажува дека од страна на судиите и јавните обвинители не постои скоро никаков интерес за посетување на обуките кои се однесуваат на јакнењето на интегритетот и запознавање со кодексите за професионално однесување и нивната практична примена. Таквата состојба е неприфатлива, особено имајќи го предвид фактот дека

непристрасното и доследното извршување на судиската и јавнообвинителската функција е од круцијално значење за овој сектор. Во услови кога постои појава на несоодветно поведење на судии и јавни обвинители при вршењето на должноста, надвор од нивните работни места, се наметнува заклучокот дека тие не ги применуваат стандардите во кодексите за професионално однесување. ***За надминување на ваквата состојба потребно е спроведување на задолжителни обуки за судиите и јавните обвинители заради имплементација на кодексите за професионално однесување.***

Иако Законот за кривичната постапка е донесен во 2014 година, јавното обвинителство сè уште се соочува со големи проблеми во извршувањето на својата функција. ***Зголемената надлежност на обвинителството во делот на водење на истражна постапка, не беше проследена со соодветна материјално – техничка и кадровска логистика. Сè уште не се оформени истражните центри предвидени во ЗКП, со што јавното обвинителство и натаму е силно зависно од поддршката на Министерството за внатрешни работи. Предметите во јавното обвинителство се распоредуваат рачно, со што постои ризик од непринципиелно насочување на истите кон одредени обвинители. Не постои и ефикасен електронски систем за следење на предметите во зависност од фазата на постапката во која тие се наоѓаат. Потребно е зголемување на капацитетите и ресурсите на јавнообвинителскиот систем, кадровско екипирање на јавните обвинителства согласно постојните систематизации на работните места, формирање на истражните центри, како и воспоставување на автоматизиран систем за распределба и следење на предметите во јавното обвинителство.***

Недовола ефикасност и транспарентност во работењето е проблем и кај Државното правобранителство (ДП) поради слабости во Законот за државно правобранителство:

- зависност на правобранителството од Владата во однос на утврдување на број на државни правобранители, седиште и подрачје;
- невопоставено оценување на државните правобранители како начин за верификување на нивната ефективност и ефикасност;
- не уреден начин за разрешување на правобранители; непредвидено покренување на дисциплинска постапка против државен правобранител;
- не предвидени рокови за доставување на годишен извештај за работата на државното правобранителство до Владата, ниту пак обврски за Владата за разгледување и усвојување на годишен извештај;
- рачна распределбата на предмети поради непостоење на компјутерска поврзаност

се дел од проблемите кои овој сектор од правосудниот систем го прават неефикасен и нетранспарентен. Овој орган е надлежен да се грижи за интересите на РСМ при располагањето со имотот на државата и се јавува како нејзин застапник во судските постапки. Во таа насока, ДП дава мислења и согласности при отуѓување на земјиште и други недвижности во сопственост на државата. Со оглед на тоа што станува збор за многу значајна надлежност на ДП, која засега во јавниот интерес, ***потребно е донесување на ново законско***

решение со кое ќе се надминат претходно наведените проблеми во функционирањето на државното правобранителство.

Актуелната состојба во правосудството укажува дека покрај детектираните ризици од корупција, а за кои со оваа стратегија се предложени соодветни мерки, **постојат и други ризични подрачја и фактори кои го попречуваат ефикасното делување на правосудниот систем.** Во ситуација кога судството се гуши во неефикасност, кога се отпочнати кривични постапки за лица од самиот врв на судската и обвинителската хиерархија и кога довербата на јавноста во правосудството е исклучително ниска, потребно е да се размислува и за одредени порадикални мерки за санирање на состојбата. Карактерот на овие мерки и видот на активностите кои би се презеле мора да бидат внимателно дизајнирани, водејќи сметка да не се предизвика блокада во функционирањето на правосудниот систем. ***За таа цел потребно е да се изработи дополнителна длабинска анализа и проценка на ризиците од корупција во правосудството.***

5.3. ОРГАНИ ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ

Во Република Северна Македонија, дел од органите задолжени за спроведување на закони, се Министерството за внатрешни работи (МВР), Управата за финансиска полиција (УФП), Управата за финансиско разузнавање (УФР) и Царинската управа (ЦУ). Исто така, многу битна улога во системот за правилно спроведување на законите и откривање неправилности имаат надзорните тела, односно инспекциските служби на централно и локално ниво, како и системот на внатрешна и надворешна и ревизија.

Гореспоменатите тела, по природа на своите надлежности, честопати се изложени на притисоци и коруптивни влијанија, што во крајна линија доведува до губење на довербата на граѓаните во функционирањето на системот во целина. Затоа, неопходно е да се посвети големо внимание на овие тела, да се подобри нивната правна рамка, да се зајакнат нивните финансиски, материјални и човечки капацитети, како и интегритетот на нивните вработени.

Во евалуацискиот извештај на ГРЕКО за Република Северна Македонија 2019 (Петта рунда на оценување: Превенција на корупција и промовирање на интегритетот во централната власт (највисоки извршни функции)¹⁶ и институциите за спроведување на законот) наведени се доста забелешки во однос на можностите за коруптивно однесување во овие институции и дадени се четиринаесет препораки за подобрување на состојбата во оваа област, кои РСМ е обврзана да ги спроведе.

Приоритетни проблеми во секторот органи за спроведување на законот се:

- 1) Големи дискрециони овластувања на одговорните лица и нетранспарентност при вработувања и унапредувања во МВР;
- 2) Неефикасен систем за утврдување на професионална одговорност во органите за спроведување на законот;
- 3) Нејасно и непрецизно утврдени надлежности и преклопување на надлежностите на инспекторатите;
- 4) Субјективно и несоодветно постапување на инспекторите при исполнување на нивната надлежност;
- 5) Недоволно функционален инспекциски надзор во локалната самоуправа;
- 6) Раководството на институциите не ги спроведува препораките од внатрешната ревизија и ДЗР;
- 7) Влијание на одговорните лица во јавните институции врз независноста на внатрешната ревизија.

¹⁶ <https://rm.coe.int/fifth-evaluation-round-preventing-corruption-and-promoting-integrity-i/168095378c>

Образложение на проблемите:

Законот за внатрешни работи не обезбедува доволна транспарентност на постапките за вработување и унапредување во МВР и овозможува максимално искористување на дискреционите права. Нетранспарентноста се должи на тоа што Законот овозможува вработување без објава на јавен оглас за работните места утврдени со статус „овластени службени лица“, како и поради фактот што актите за организација и систематизација на работните места во МВР се доверливи документи со степен на класификација. Ова создава услови за непотизам, кронизам, вработување на непрофесионални и непроверени лица во редовите на полицијата и Министерството како и партизација на системот кој треба да овозможи безбедност и сигурност на населението. *Подобрување ќе се постигне со транспарентност на актите за систематизација на МВР и процесот на вработување и унапредување.*

Неефикасен систем за утврдување на професионална одговорност во органите за спроведување на законот. Лицата со овластувања вработени во УФП и УФР имаат големи надлежности во рамки на своето постапување пред други субјекти, а во случај на повреда на должноста подлежат на дисциплинска постапка согласно Законот за административни службеници преку ад хок формирани дисциплински комисии од причина што во овие институции не постои систем на внатрешна контрола и професионални стандарди. Во МВР и Царинската Управа, утврдувањето на професионална одговорност се врши и преку дисциплински комисии формирани од министерот, односно директорот на Царинската Управа, а од редот на вработените во организационите единици каде вработениот против кој се води постапка е распореден, што создава ризик за солидаризирање, неповедување постапка или неизрекување соодветна мерка. *За успешно откривање и санкционирање на неправилностите, потребно е да се зајакнат механизмите за внатрешна контрола во УФП и УФР и да се формираат централни дисциплински комисии во МВР и ЦУ.*

Дел од материјалните закони кои се однесуваат на опфатот и работењето на одделни инспекторати содржат **недоволно или недоволно јасно прецизирани надлежности** што остава простор за нецелосно и неефикасно постапување на неколку инспекторати. Тоа во пракса доведува до ситуација на преклопување на одредени надлежности на инспекторатите, како и празнини во регулирање на инспекцискиот надзор во одредени области. *Потребно е да се подобри законската рамка за прецизно да се одредат надлежностите на инспекциските служби.*

Субјективно и несоодветно постапување на инспекторите при исполнување на нивната надлежност. При вршењето на работните задачи инспекторите настапуваат самостојно и одлуките за утврдената фактичка состојба, мерките и казните во услови на законски повреди ги донесуваат самостојно. Поради надлежностите што ги имаат, моќта на изрекување високи казни, самостојноста во постапувањето може да се искористи за лични интереси или да се злоупотреби. *Потребно е системски да се анализираат корупциските ризици во*

инспекциските служби и нивно елиминирање, зајакнување на интегритетот на инспекторите, вклучувајќи ја и обврската да се поднесе пријава за нивниот имот и судир на интереси.

Со процесот на децентрализација во Република Северна Македонија се вовеле категоријата „овластени општински инспектори“ во единиците на локалната самоуправа, кои имаат статус на административни службеници. Притоа, **нема усогласување на надлежноста на државните и општинските инспектори.** Голем број општини имаат мала административна служба, заради што работите на инспекцискиот надзор ги вршат лица со овластувања доделени од градоначалниците, кои не располагаат со соодветни квалификации и знаења. Законот за градење, законите од областа на заштита на животната средина и Законот за локална самоуправа не обезбедуваат независност и самостојност на овластените инспектори во нивното постапување и носење на акти и присутно е силно влијание во нивното постапување како од страна на градоначалниците така и од страна на други заинтересирани страни. За да се подобри системот на инспекциски надзор на локално ниво, **потребно е да се зајакне интегритетот на инспекциските служби и нивно пополнување со стручен кадар.**

Внатрешната и надворешната ревизија од своето постапување, до одговорните/раководните лица доставуваат извештаи со наоди и препораки за менување и унапредување на работењето на самата институција. **Раководството на институциите често пати не ги спроведува препораките од внатрешната ревизија и ДЗР** од причина што законските решенија не предвидуваат одговорност во случај на непостапување по однос на препораките од ревизорските извештаи. Ова влијае на функционирањето на институцијата, на интегритетот на вработените и го загрозува економичното и ефективното работење на самата институција. **Потребно е да се воспостави ефикасен систем на спроведување на препораките, но и систем на одговорност.**

Внатрешната ревизија согласно Законот за јавна внатрешна финансиска контрола се формира во сите субјекти од јавниот сектор чиј просечен годишен буџет/финансиски план во последните три години го надминува износот од 50 милиони денари. Во спротивно, внатрешната ревизија се организира со ангажирање на ревизор од друг субјект од јавниот сектор или од ревизор/и од регистарот на внатрешни ревизори што го води Централната единица за хармонизација при Министерството за финансии. Организационата независност на внатрешната ревизија не го спречува ризикот од влијание на одговорните лица во однос на независно постапување на ревизорите, професионалност во вршењето на ревизија, објективност на изнесените наоди, како и доследно спроведување на дадените препораки. Поради ова, **потребно е да се обезбеди објективна и поголема независност на работата на внатрешната ревизија, да се унапреди институционалната рамка на начин што работата на внатрешната ревизија во јавниот сектор ќе се организира преку нова организациона единица во Министерството за финансии.**

5.4. ЗДРАВСТВО

Секторот здравство во контекст на оваа стратегија се состои од јавните институции со надлежност за прашања од областа на здравствената заштита, јавните и приватни здравствени установи, како и веледрогериите. Тука првенствено се вбројува Министерството за здравство и самостојните органи во негов состав, Фондот за здравствено осигурување (ФЗО), како и оперативните единици: клинички центри, поликлиники и други институции кои вршат дејност од областа на јавното здравство. Корупцијата во јавното здравство малку е третирана во релевантните извештаи за корупција, но граѓаните преку разни анкети ја искажале својата перцепција за високиот степен на корупција во здравството. Во Министерството за здравство не се врши проценка на ризиците од корупција, ниту пак таа се споменува во некој од стратешките документи во овој сектор.

Ризиците од корупција во здравството главно се поврзуваат со вршење на основната дејност – обезбедување на здравствени услуги, вработувањата и особено во постапките за јавни набавки, имајќи предвид дека во овој сектор континуирано се вршат голем број на набавки со висока вредност (на медицинска опрема, лекови и други потребни стоки/услуги) за да се овозможи оперативно и непрекинато вршење на секојдневните активности.

Приоритетни проблеми во секторот здравство се:

- 1) Не постојат ефективни критериуми за утврдување на договорните надоместоци (лимита/буџети) за здравствените установи (ЈЗУ и ПЗУ) и за цените на здравствените услуги и лековите, ниту пак критериуми за транспарентно утврдување и распределба на буџетот наменет за ЗУ, нови технологии и лекови, методи за здравствени услуги;
- 2) Субјективизам при изборот на лекови кои се покриваат од јавните средства, односно од придонесите за здравствено осигурување на граѓаните, а регулативата за медицина базирана на докази не се применува доследно;
- 3) Злоупотреби во постапките за давање/примање на донации, клинички студии и проекти;
- 4) Неетички практики при маркетингањето на лековите;
- 5) Транспарентно и објективно одлучување во постапката за лекување во странство.

Образложение на проблемите:

Нема систем на утврдување индикатори за квалитетно, навремено и целосно извршување на здравствените услуги на ЈЗУ, кои треба да се јавно достапни и наменети за меѓусебна споредба на здравствените установи, за објективна проценка од страна на пациентите, но и за објективна проценка на буџетите потребни за непречно работење на здравствените

установи. Ваквата состојба отвора простор за влијание на одговорните лица за обезбедување на поголем буџет од ФЗО и покрај тоа што не се извршени доволно здравствени услуги. Поради непостоење на интегриран систем на податоци за трошоци на ЗУ, постои голема опасност од субјективност во утврдување на влезните трошоци кои учествуваат во формирање на референтната цена на здравствената услуга. Во методологијата за цени на здравствени услуги не е утврдено кој и кога може да поднесе барање за ревидирање на цената, па најчесто тоа се прави по барање на ЗУ. Нема ниту критериуми за распределба на буџет наменет за нови технологии и лекови, методи за здравствени услуги кои би ги следеле светските трендови согласно медицина базирана на докази. Не постојат функционални механизми за контрола на цените и набавка на лековите со патентна заштита (т.н. „брендови“) и лековите за кои има само еден регистриран и достапен лек во државата. ***Поради тоа потребно е воспоставување на транспарентност и ефективни критериуми за распределба на буџетот на Фондот за здравствено осигурување по здравствени услуги и установи, зајакнување на капацитетите на Фондот за планирање, аналитика и здравствена економика, обезбедување на инклузивен начин на распределување на буџетот по нивоа и области на здравствена заштита со претставници од ЗУ, дефинирање на критериуми за распределба на буџет наменет за нови технологии и лекови, методи за здравствени услуги како и дигитализација и поврзување на финансиско сметководствен менаџмент на даватели на здравствени услуги. Неопходно е прилагодување на системот за формирање на цени и јавни набавки на спецификите на лековите со монополска позиција на пазарот, согласно практиките и регулативите во развиените земји.***

Поради недоволна функционалност на постојната регулатива, постои ризик од коруптивни дејствија при дефинирање на лекови кои ќе бидат дел од позитивната листа. Голем дел од национално усвоените протоколи и упатства за лекување на одредени болести не се ажурирани и функционални. Регулотива за медицина базирана на докази постои, но нема механизми (стимулативни и казнени) за тоа да се применува. Ова отвора можност за личен избор на лекарот во примена на методи на лекување како и фаворизирање од страна на стручен колегиум. ***Потребно е воспоставување на правната рамка за селекција на лекови кои ќе бидат покриени од државниот буџет и обезбедување на транспарентност во спроведување на програмите на Министерството за здравство, кои опфаќаат и обезбедување лекови. Да се поттикне доследна примена на принципите на медицина базирана на докази.***

Многу често се случува да се прифати донација на опрема која во суштина нема карактеристика на донација поради тоа што овозможува директна корист на давателот во иден период. Исто така, се случува да се прифати донација која поради технолошка застареност имплицира големи финансиски издатоци за одржување, како и донација која поради роковите, може да предизвика расходи за третман на медицински отпад. Не постои регистар на клинички студии ниту пак јавно достапен податок за донациите на лекови и опрема. Ваквата состојба овозможува злоупотреби при договарањата за прием на донацијата, ***поради што неопходно е да се прецизираат карактеристиките, условите и начинот на***

примање на донациите на ЈЗУ, а воедно податоците за донации на лекови, опрема и клинички студии да бидат јавно достапни.

Маркетингањето на лековите по својата природа е интеракција помеѓу фармацевтската индустрија и лекарите, и како таква е битна за развојот на лековите, континуирана медицинска едукација и следење на несаканите дејства. Сепак, поради слабите регулаторни механизми во овој домен, посебно во доменот на казливост, забележани се коруптивни практики, во форма на директни и индиректни плаќања на лекарите и фармацевтите за препишување лекови од страна на фармацевтските компании. Со ова, освен незаконското стекнување на материјална корист, се изложува на нерационални трошоци буџетот на државата, но и домашниот буџет на корисниците на лековите. Исто така се нарушува професионалниот интегритет на докторите и медицинскиот кадар. Во земјата нема воспоставен систем на „Терапевтски комитети“ и „Болнички регистри на лекови“ на ниво на болниците, чија задача би била објективно одлучување за тоа кои лекови би се применувале во самата болница, врз основ на медицински, но и економски параметри. Заради надминување на ваквата состојба неопходно е ***регулирање и следење на односите помеѓу фармацевтските компании и лекарите во врска со маркетингањето на лековите. На болничко ниво неопходно е воспоставување на систем на „Терапевтски комитети“ и „Болнички регистри на лекови“.***

Честото пати корисниците за здравствените услуги поради немање на специфични кадри, соодветна опрема или неприменливи техники во нашето јавно здравство, се приморани да бараат услуги за лекување во странство. Секако, ова бара одобрување на средства од буџетот на ФЗОРСМ, што пак од своја страна подлежи на долги процедури за одобрување и упатување кон соодветна здравствена институција во странство. За поголема ефикасност при упатувањето за лекување во странство, ***потребно е да се утврдат референтни болници преку јасно дефинирани критериуми со што би се овозможило навремено обезбедување на потребните услуги кон лицето- барател.***

5.5. ОБРАЗОВАНИЕ

Секторот образование е многу широк и ги опфаќа Министерството за образование и наука и самостојните органи во негов состав, единиците на локалната самоуправа (заради децентрализираните надлежности во овој сектор), јавните основни и средни училишта, како и државните универзитети. Тука се вбројува и Министерството за труд и социјална политика надлежно за градинките кои пружаат услуги на предучилишно образование.

Корупцијата во образованието малку е третирана во релевантните извештаи за корупција, меѓутоа овој сектор често се посочува од страна на граѓаните во разни анкети за нивната перцепција или искуството во однос на коруптивните дејства. Во Министерството за образование не се врши проценка на ризиците од корупција, ниту се споменува во некој од стратешките документи во овој сектор.

Приоритетни проблеми во секторот образование се:

- 1) Изразени влијанија и дискрециони овластувања при вработувањето во образованието;
- 2) Недоволно изградени капацитети на државниот просветен инспекторат;
- 3) Ниска свест за адресирање на прашањето на корупцијата во рамките на образовните институции;
- 4) Непостоење на прецизна законска регулатива за користење на наставно нагледни и дидактички средства/помагала;
- 5) Недостиг од процедури за набавки кои во воспитно-образовните институции се реализираат надвор од Законот за јавни набавки;
- 6) Недостиг на подзаконски акти за начинот на регулирање за давање под закуп на недвижен имот на образовните институции;
- 7) Подигнување на квалитетот на високото образование во сферата на акредитирање на високообразовни институции, научни установи и акредитација на студиски програми;
- 8) Недоволно содржини во образовниот процес во средното образование за принципите на добро владеење и интегритет.

Образложение за проблемите:

Изразени влијанија и дискрециони овластувања при вработувањето во образованието се среќаваат во сите нивоа на образование. При вработувањата на наставници во основното и

средното образование, постојат пропишани критериуми и дадена е законска можност за интервју на кандидатите, при што е можно користење на дискреционото право на директорите за избор на кандидати врз основа на интервјуто, во случај на исполнување на формалните критериуми од страна на повеќе кандидати. Дополнителен проблем е и разрешувањето на директори на основни и средни училишта пред истекување на мандатот за кој се избрани, без соодветно образложение, а под политички притисок. При реализирање на постапките за вработување често се користи механизмот за времено вработување на кандидатите, што ѝ претходи на постапката за редовно вработување. Тоа претставува начин за влез на „селектирани“ кандидати во институцијата, кои најчесто се фаворизирани при постапката за редовно вработување.

За вработување на наставен кадар и за избор во наставно-научни звања во високообразовните и научните институции постојат пропишани постапки и критериуми во Законот за високо образование. Вреднувањето на кандидатите и предлог-изборот го врши трочлена рецензентска комисија во која двајца членови треба да бидат од потесната научна област, а конечната одлука за избор ја носи Наставно-научниот совет на институцијата или Сенатот на Универзитетот во случај на избор во звањето редовен професор. Тоа создава можност за поширока примена на лични ставови и фаворизирање на определени кандидати од страна на Комисијата. Советот/Сенатот не мора да го потврди предлогот на рецензентската комисија, меѓутоа тоа е редок случај во пракса.

Со цел да се создаде клима за вработување во образованието исклучиво врз основа на компетенции, при вработувањата во основното и средното образование потребно е **да се воспостават јасни критериуми и постапки при спроведување на интервјуа за вработување на наставници. Исто така, потребно е решенијата за разрешување на директори на ОУ и СОУ пред истекот на нивниот мандат да содржат детални образложенија и истите да подлежат на инспекциски надзор.** Во сферата на високото образование, треба **да се воспостави механизам на редовен надзор од страна на ДПИ над постапките за избор во наставно-научни звања.**

Недоволно изградените капацитети на Државниот просветен инспекторат (ДПИ) се проблем кој значително ги ограничува можностите за негово дејствување. Во сферата на инспекцискиот надзор, една од главните слабости е непостоењето на сеопфатна методологија за постапување на ДПИ при вршење надзор. На ова се надоврзува и континуируваниот недостиг од инспектори, особено за потребата на вршење вонредни инспекциски надзори. Сето ова претставува изразен ризик од притисоци, односно влијанија (партиски, пријателски или од трети лица) за наодите од извршените надзори. Со цел да се надминат наведените проблеми, потребно е да се зајакнат материјално-техничките услови, како и човечките ресурси на Инспекторатот; да се зајакне отпорноста на вработените во ДПИ од влијанија преку едукација и обуки и да се зајакнат механизмите за контрола на работата на инспекторите.

Во рамките на образовните институции, постои **ниска свест за адресирање на прашањето на корупцијата.** Обој проблем не е опфатен во Стратешкиот план на МОН и во другите

релевантни документи, а не се наметнува ниту од страна на раководните органи на универзитетите. Повремено се организираат конференции и дебати на оваа тема, меѓутоа официјални документи и активности нема. Со цел да се подобри состојбата во оваа сфера, потребни се **кампањи и систематизирани активности за јакнење на свеста за превенирање на корупцијата во основното и средно образование, како и зајакнување на механизмите преку кои студентите и професорите може да пријавуваат корупција.**

Не постои прецизна законска регулатива за користење на наставно-нагледни и дидактички средства/помагала во основното и средното образование. Во постојниот Закон за учебници за основно и средно образование не е јасно дефинирано како се определуваат наставно-нагледните и дидактички средства/помагала што се користат во наставата, ниту како се вршат набавките за нив. Ова генерира ризик од злоупотреба на службената должност, односно може да се наметне обврска на учениците за купување на образовни помагала од издавачи и автори со кои образовниот работник има поврзаност. Оттаму, **потребно е воспоставување на прецизни критериуми за набавката и користењето на образовните помагала во основните и средни училишта.**

Недостиг од процедури за набавки кои во воспитно-образовните институции се реализираат надвор од Законот за јавни набавки. Имено, во воспитно-образовните институции се реализираат голем број на набавки (екскурзии на ученици, обезбедување на училиштето, фотографирање на ученици и изработка на алманаси, набавка на ужина, осигурување на учениците итн.), чијашто реализација е надвор од одредбите на Законот за јавни набавки. Ваквиот тип на набавки обезбедува широки можности за корупција и злоупотреба на службената позиција, а трошоците се на товар на родителите. МОН има донесено Правилник за организирање на екскурзии, но недостигаат подзаконски акти и процедури за другите видови на набавки од овој тип. Во таа насока, **потребно е изготвување на подзаконски акти со кои ќе се регулира начинот на спроведување на наведените набавки во воспитно-образовните институции.**

Недостиг на подзаконски акти за начинот на регулирање за давање под закуп на недвижен имот на образовните институции. Издавањето недвижен имот на образовните институции под закуп се одвива во отсуство на соодветна регулатива. Во пракса, училиштата и факултетите го издаваат просторот за вршење на други дејности (угостителски, спортски и др.) без детално уредени процедури. Оттаму, **потребно е изготвување на подзаконски акти со кои ќе се регулира издавањето на недвижниот имот за образовните институции на сите нивоа.**

Акредитација на високообразовни институции, научни установи и студиски програми. Законот за високо образование¹⁷ предвидува воспоставување на Национален совет за високо образование и научно-истражувачка дејност и Агенција за квалитет во високото образование, кои имаат надлежности во однос на акредитацијата на високообразовни институции, научни

¹⁷ Службен весник бр. 82/2018

установи и студиски програми. Одредбите од овој Закон сè уште не се спроведуваат, иако Законот е на сила од мај 2018 година. Во Законот, Агенцијата е дефинирана како „самостоен стручен орган“ со три органи (Одбор за акредитација, Одбор за евалуација и директор на Агенцијата). Одборите имаат обврска согласно Законот да испратат извештај за својата работа до МОН и до Националниот совет, додека директорот чие избирање и разрешување е во мандат на Собранието, нема обврска да известува за работата на Агенцијата. Ова создава нејасна линија на отчетност и отсуство на механизми на контрола и истовремено создава широк простор за најразлични влијанија. Покрај тоа, недоречености има во однос на транспарентноста при изборот на членови на Агенцијата од страна на Владата и критериумите врз основа на кои Интеруниверзитетската конференција ги избира членовите на Агенцијата и член од редот на студентите за Одборот за акредитација и за Одборот за евалуација. Во таа насока, потребно е **Националниот совет за високо образование и научно-истражувачка дејност и Агенцијата за квалитет во високото образование да бидат функционални; измени и дополнувања на Законот за високо образование во функција на прецизирање на одговорноста на Агенцијата за квалитет на образованието; обезбедување на висока транспарентност во однос на изборот на членови и на работата на Агенцијата; преземање на активности за зачленување на Агенцијата во Европската мрежа на агенции за обезбедување квалитет во високото образование (ЕНКА).**

Недоволни содржини во образовниот процес во средното образование за принципите на доброто владеење и интегритет. Принципитите на добро владеење и интегритет, претставуваат основа за превенција на корупцијата, заради што е неопходно младите да бидат едуцирани и запознаени со истите во текот на своето образование. Во текот на 2019 година ДКСК во соработка со граѓанската организација ИДСЦС, Бирото за развој на образованието и Министерството за образование и наука започна спроведување на пилот-проект за антикорупциска едукација за учениците од средното образование во 10 училишта. Очекувањата од спроведувањето на проектот се дека неговите ефекти ќе наложат да се продолжи и да се прошири едукативната програма во системот на средното образование со вклучување на антикорупциски содржини во редовните наставни програми. **Ова наметнува потреба од креирање и воспоставување едукативни антикорупциски содржини во системот на средното образование.**

Конкретните мерки и активности од секторот образование подетално се претставени во дел 5.5. од Акцискиот план на оваа Стратегија.

5.6. ТРУД И СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА

Секторот труд и социјална политика ги опфаќа прашањата поврзани со работните односи и социјалните права, правото на пензиско и инвалидско осигурување, како и предучилишното воспитување на децата во градинките. Надлежно министерство е Министерството за труд и социјална политика.

Приоритетни проблеми во секторот труд и социјална политика се:

- 1) Недостиг од надзор во постапките за остварување на права по основ на пензиското и инвалидското осигурување;

Образложение за проблемите:

Отсуство на дигитализиран систем за социјално осигурување и недостиг од надзор во постапките за остварување на права по основ на пензиското и инвалидското осигурување. Во отсуство на единствен дигитализиран централен систем за социјално осигурување постои ризик од злоупотреби во процесот на остварување на правата на осигурениците. Комисијата за оцена на работната способност при Фондот за ПИО, врз основа на чиј наод, оцена и мислење се стекнува правото на инвалидска пензија и други права по основ на инвалидност, се соочува со проблем на недостаток од кадар. Воедно, не се утврдени прецизни критериуми за одлучување, што доведува до голем број на поплаки/претставки по однос на нејзиното работење.

Комисијата за ревизија на наод, оцена и мислење за утврдување на инвалидност, односно неспособност за работа при МТСП се соочува со предизвици при изборот на членовите на комисијата во смисла дека иако има воспоставен електронски систем за избор, можно е да има влијание од човечки фактор. Понатаму, постои недостаток на контрола при пресметка на стажот на осигурениците што доведува до ризик за злоупотреби од страна на вработени во Фондот за ПИО, недоволен надзор над работата на Фондот за ПИО од страна на МТСП, како и недоволен надзор над постапките за остварување на права по основ на помош и нега од друго лице.

Со цел надминување на наведените состојби, потребно е:

- **Воспоставување на единствен дигитализиран централен систем за социјално осигурување;**
- **Формирање на ново тело за вештачење / оцена на инвалидноста/способноста за работа кое ќе биде формирано од повеќе комисии кои ќе вршат вештачење/оцена на наодите за работната способност, со цел намалување на можноста за корупција;**
- **Дополнување на Правилникот за организацијата, составот и начинот на работа на Комисијата за ревизија на наод, оцена и мислење за утврдување на**

инвалидност, односно неспособност за работа, во делот за постапката за начинот на изборот на нејзините членови и

- *Зајакнување на надзорот во постапките за остварување на права по основ на пензиското и инвалидското осигурување.*
- *Зајакнување на надзорот во постапките за остварување на права по основ на помош и нега од друго лице.*

Конкретните мерки и активности од секторот труд и социјална политика подетално се претставени во дел 5.6 од Акцискиот план на оваа Стратегија.

5.7. УРБАНИЗАМ И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ

Секторот урбанизам и просторно планирање во контекст на оваа стратегија се состои од јавните институции кои се дел од централната и локалната власт, а со надлежност за прашања од областа на урбанизмот, просторното планирање и градежништвото.

Тука првенствено спаѓаат Министерството за транспорт и врски (МТВ), Министерството за животна средина и просторно планирање (МЖСПП), самостојните органи во нивен состав, како и единиците на локалната самоуправа.

Законската регулатива за вршење на работи во областа на градежништвото, урбанизмот и просторното планирање предвидува издавање на одобренија, решенија, дозволи, лиценци и други документи. Значењето на овие документи е уште поголемо кога ќе се земе предвид дека градежните зафати чие одобрување е во надлежност на овој сектор вообичаено чинат многу, остава простор за притисоци, влијанија и поттикнување на коруптивно однесување. Од таа причина, издавањето на различни документи, како и инспекцискиот надзор се сметаат како точки кои може да генерираат ризик од корупција во овој сектор.

Треба да се истакне дека Законот за утврдување на правен статус на бесправно изградени објекти ги загрозува принципите за владеење на правото, плански развој на просторното планирање и почитување на уставно загарантираното право на граѓаните за уредување и хуманизација на просторот и заштита и унапредувањето на животната средина и на природат, па од тука потребно е што поскоро ограничување на неговата примена.

Приоритетни проблеми во секторот урбанизам и просторно планирање се:

- 1) Недоволен надзор над изведбата на градбите од втора категорија.

Образложение за проблемите:

Во периодот септември-декември 2019 година, во процесот на изготвување на оваа Национална стратегија, во делот на урбанизмот и просторното планирање, ДКСК нотираше неколку проблеми во однос на надвладување на приватниот интерес над јавниот при носењето на деталните урбанистички планови, пренамената на градежното земјиште со намена Д1 – парковско зеленило во друга класа, нетранспарентност при носењето на нови или при промени на постоечките детални урбанистички планови и слично. Од причина што во февруари 2020 година донесен е нов Закон за просторно и урбанистичко планирање со кој се овозможи зајакнување на стандардите за просторно и урбанистичко планирање во корист на јавниот интерес, задолжителни анализи при изработка на урбанистичко-планска документација, дефинирање на градбите од посебно значење на државата како и зголемување на инклузивноста и транспарентноста на процесот на донесување урбанистички планови, ДКСК ќе остави простор за мониторинг над примената на новите одредби но и снимање на ефектите од нивната примена.

Во делот на градежништвото присутна е состојба на градење кое не секогаш се изведува согласно одобрената градежно-техничка документација. Тоа особено се однесува на градбите од втора категорија, за кои не се издава одобрение за употреба и за кои техничкиот преглед го врши правно лице кое има лиценца за надзор. Согласно Законот за градење¹⁸, лиценцата за надзор се одзема од страна на Министерството за транспорт и врски доколку правното лице кое врши надзор изготви или завери писмен извештај со констатации кои не кореспондираат со фактичката состојба на градбата и тоа врз основа на предлог на градежен или овластен градежен инспектор. Со оглед дека ваквата мерка нема практична примена, **неопходно е да се обврзат инспекциските служби задолжително да иницираат постапка за одземање на лиценцата за надзор на правното лице доколку е констатирана неправилност со прикажување на неистинитата состојба (член 38 став 5 и 6 од Законот за градење).**

Конкретните мерки и активности од секторот урбанизам и просторно планирање подетално се претставени во дел 5.7. од Акцискиот план на оваа Стратегија.

¹⁸ Закон за градење („Службен весник на Република Македонија“ бр. 130/09, 124/10, 18/11, 36/11, 54/11, 13/12, 144/12, 25/13, 79/13, 137/13, 163/13, 27/14, 28/14, 42/14, 115/14, 149/14, 187/14, 44/15, 129/15, 217/15, 226/15, 30/16, 31/16, 39/16, 71/16, 132/16, 35/18, 64/18 и 168/18 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 244/19, 18/20 и 279/20)

5.8. ЖИВОТНА СРЕДИНА

Секторот животна средина во контекст на оваа Стратегија се состои од јавните институции кои се дел од централната и локалната власт, а со надлежност за прашања од областа на заштитата на животната средина. Тука спаѓаат Министерството за животна средина и просторно планирање (МЖСПП) и самостојните органи во негов состав, Државниот инспекторат за животна средина, како и единиците на локалната самоуправа и другите јавни институции кои имаат определена улога во однос на делокругот на секторот заштита на животната средина кој вклучува квалитет на амбиенталниот воздух, заштита на природата, заштита од бучава, управување со отпад, батерии и акумулатори, управување со пакување и отпад од пакување, управување со електрична и електронска опрема, води, просторно планирање, генетски модифицирани организми, светско природно и културно наследство. Овој сектор добива на значење во последните години заради воведувањето на различни еколошки и други дозволи кои деловните субјекти треба да ги имаат за да можат да ги започнат/вршат своите оперативни активности.

Приоритетни проблеми во секторот животна средина се:

- 1) Невоспоставен интергиран систем за регионално управување со отпад;

Образложение за проблемите:

Акутен проблем со кој се соочува овој сектор е недоследно имплементирање на Законот за управување со отпад, во делот на интергирано и регионално управување со отпад. Ваквата состојба е како последица на тесно партиски интереси, бидејќи со формирањето на регионалните центри за управување со отпад ќе се намалат надлежностите на општинските јавни претпријатија. На тој начин би се намалила можноста за искористување на овие претпријатија за партиски цели, особено во делот на вработувањата. Од друга страна пак општинските јавни претпријатија генерално се во многу лоша состојба и неефикасни во управувањето со отпадот, што резултира со сериозно нарушување на животната средина. ***Поради тоа, неопходно е што поскоро да се воспостават функционални регионални центри за управување со отпад.***

5.9. ЗЕМЈОДЕЛСТВО

Секторот земјоделство во контекст на оваа стратегија се состои од јавните институци со надлежност за прашања од областа на земјоделството, пред се Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство-МЗШВ, Агенијата за финансиска поддршка на земјоделството и руралниот развој-АФПЗРР и Агенцијата за поттикнување на развојот на земјоделството-Битола АПРЗ.

Во изминатите години, Владата преку креирање на политики за поддршка на земјоделството издвојува значаен дел од Буџетот за стимулирање и зголемување на земјоделското производство, но преовладува мислењето дека ефектите од овие мерки не ги исполниле очекуваните резултати, пред се поради неефикасно управување и споредување на креираните политики.

Приоритетни проблеми во секторот земјоделство се:

- 1) Редифинирање на системот за продажба на земјоделско земјиште во државна сопственост и воспоставување на ефективен надзор врз намената на користење на земјиштето и исполнувањето на договорите за користење на државно земјоделско земјиште;
- 2) Често менувања на регулативата и непрецизни критериуми за доделување на субвенции;
- 3) Недоволен број на вработени и нивна едукација, недоволна асистенција за упатување на граѓаните, нетранспарентност на постапките;
- 4) Концентрација на надлежности при креирање на политиките, нивното спроведување и надзор во областа храна;
- 5) Концентрација на надлежности при креирање на политиките, нивното спроведување и надзор во областа на ветеринарството;

Образложение за проблемите:

Законската регулатива за вршење на работите во областа на земјоделието е насочена кон креирање на политики, кои покрај другото се однесуваат на издавање на земјоделско земјиште на подолг период, исплаќање на субвенции по разни основи со цел стимулирање на земјоделското производство.

Не се врши надзор врз намената на користење на земјиштето и не се следи исполнувањето на договорите за користење на државно земјоделско земјиште од страна на корисниците поради недостиг на соодветен инспекциски надзор. Како резултат на ова не е воспоставена целосна евиденција за обврските за плаќање на закупнина, не се преземаат мерки за наплата и не се изрекуваат санкции.

Честите менувања на регулативата создава правна несигурност и можност од фаворизирање на одредена целна група. Големиот број на мерки за поттикнување на развојот во областа на земјоделството, непрецизните критериуми и нивно често менување кои и не кореспондираат со воспоставените контролни системи (регистри и евиденции) не водат кон остварување на поставените цели на политиките во земјоделството или пак се ад-хок мерки за задоволување на одредена целна група. Ова создава ризици за коруптивно однесување на одговорните лица кои учествуваат во постапките за доделување на овие средства, концентрација на одлучување кај мал број на лица за располагањето со државното земјиште, создава клиентелизам и фаворизирање на блиски лица и мал број на фирми кои ги користат овие ресурси.

Покрај ова, недоволниот број на вработени, нивната недоволната едукација, непостоење асистенција и упатување на граѓаните за мерките и процедурите за користење на државната поддршка, недоволните финансиски средства исто така предизвикуваат одлучувањето по барањата да трае подолго од законски пропишаните рокови и без транспарентност на постапката.

За надминување на овие проблеми потребно е: **зајакнување на надзорот над наменското користење на земјиштето и реализација на договорите за закуп на земјоделско земјиште преку пропишување на детални процедури з вршење надзор но и пропишување на санкции; ревидирање на правилата за продажба на земјоделско земјиште во државна сопственост, преку самостоен орган; креирањето на новите мерки и политики за поддршка да се заснова на начела за зачувување на животната средина, воведување на добри земјоделски практики, производство на здрава и безбедна храна и економски оправдани износи на субвенции; поставување на индикатори за следење на ефектите од мерките за финансиска поддршка; зајакнување на човечките капацитетите на институциите заради навремено и стручно постапување по барањата; зголемување на транспарентноста на постапките и запознавање на потенцијалните корисници со релевантни информации за полесен пристап до овие средства.**

Законот за безбедност на храна, Законот за безбедност на храна за животни, Законот за ветеринарно здравство, Законот за ветеринарно медицински производи, Законот за нус производи од животинско потекло, Законот за идентификација и регистрација на животни се законски решенија со кои е овозможена концентрација на надлежностите во еден орган: креирањето и носењето на политики во овие области, спроведувањето и надзорот се во надлежност на еден орган. **Од таа причина потребно е да се изврши разграничување на надлежностите за носење и имплементација на политики кај релевантни органи, исто како и формирање на посебен орган за инспекциска служба или негово инкорпорирање во Државниот инспекторат за земјоделство.**

5.9. СПОРТ

Спортот е сегмент од општественото живеење кој има големо значење за психофизичкото здравје на граѓаните, но тој има и големо социолошко влијание на целата заедница. Спортот е со силен потенцијал и за промовирање на државата во светот. Овој сектор е третиран во стратегијата поради ризикот од корупција во сферата на управувањето и располагањето со спортските објекти во сопственост на РСМ и единиците на локалната самоуправа, но и во сферата на спортската дејност, која се реализира преку спортските федерации и спортските клубови, како нивни членки. Со оглед на големите инвестициски вложувања на државата во спортските објекти и нивното значење за спортската дејност, управувањето со тој имот претставува област која сериозно го засега јавниот интерес. Тоа ја наметнува потребата и од оптимално нормативно уредување на односите во поглед на сопственоста, располагањето и користењето на спортските објекти. Воедно, централната власт и единиците на локалната самоуправа имаат обврска да обезбедат услови спортската дејност да се остварува во рамките на законот и позитивните практики.

Приоритетни проблеми во секторот спорт се:

- 1) Проблеми во стопанисувањето, користењето и одржувањето на објектите за спорт во сопственост на РСМ и објектите за спорт сопственост на ЕЛС;
- 2) Недостиг на инспекциски надзор во спортот.

Образложение на проблемите:

Објектите за спорт во сопственост на Република Северна Македонија и сопственост на единиците на локалната самоуправа **често се користат за политички маркетинг, манипулации и незаконско стекнување со имотна корист.** Дел од овие објекти се издадени под закуп на 20-30 години, без правна и економска оправданост. Во нив не се вложува за инвестиционо одржување, што резултира со секојдневно амортизирање и губење на нивната вредност. Од друга страна пак, спортистите, клубовите и националните спортски федерации станаа потстанари во објектите градени за нив. Неспроведената децентрализација во поглед на објектите за спорт и недореченоста на законската регулатива во однос на нивната сопственост, претставува уште една основа за манипулација и неконтролирано експлоатирање на овие објекти. **Поради тоа, неопходно е итно донесување на стратегија за објектите за спорт во државна сопственост, со која ќе се воспостави јасен концепт за овие објекти. Исто така, неопходно е согледување на постојната состојба со објектите за спорт и ревидирање на договорите за нивно користење.**

Спортот со својата мрежа на спортски клубови, национални спортски федерации, општински спортски сојузи, отворени и затворени објекти за спорт **има несоодветна инспекциска служба, која делува ограничено со мал број на инспектори.** Отсуството на ефикасен инспекциски надзор во спортот резултира со сериозни девијантни појави, кои се особено изразени во делот на стопанисувањето со спортските објекти во сопственост на државата, но

исто така и во работењето на националните спортски федерации. Државата од својот буџет издвојува сериозни средства за поддршка на работата на спортските федерации, но не секогаш тие се користат ефективно и во функција на спортистите. ***Поради тоа, треба да се воспостави ефикасен инспекциски надзор во спортот и спортските објекти, како и едукација за интегритет и етика на спортските федерации, клубови и нивната администрација.***

5.10. ЕКОНОМИЈА И БИЗНИС

Секторот економија во контекст на оваа Стратегија се состои од јавните институции кои се дел од извршната власт во Република Северна Македонија, а со надлежност за економски прашања. Тука првенствено спаѓаат Министерството за економија (МЕ) и самостојните органи во негов состав, како и другите јавни институции кои имаат определена улога во однос на економските политики. Исто така, овој сектор ги опфаќа деловните субјекти, посебно од аспект на интеракцијата на бизнисот со јавниот сектор. Ризиците од корупција во секторот економија главно се поврзуваат со различните решенија, дозволи, договори за концесии и други документи чие издавање во најголем дел е во надлежност на Министерството за економија или на други институции. Имено, законската регулатива за вршење на дејноста на многу економски ентитети и физички лица кои самостојно вршат определена дејност бара регулирање на нивниот статус со некој од споменатите документи. Покрај тоа, во секторот економија како ризици од корупција се идентификуваат и јавните набавки, инспекцискиот надзор и вработувањата во јавните институции, кои подетално се обработени во соодветните делови од оваа Стратегија што ги третираат тие прашања.

Приоритетни проблеми во секторот економија и бизнис се:

- 1) Непостоење регистар на доделена државна помош на економски оператори во сопственост на домашни и странски правни лица;
- 2) Прекумерно доделување на концесии, недоволна транспарентност на концесиските договори и недоволно развиени механизми за утврдување на реалниот концесиски надоместок за експлоатирани суровини;
- 3) Непостоење на регистри на имотот во сопственост на Република Северна Македонија и ЕЛС;
- 4) Недоволна вклученост на помалите економски субјекти во процесот на креирање на економските и другите политики релевантни за бизнис-заедницата.

Образложение за проблемите:

Не постои единствен регистар на доделена државна помош во Република Северна Македонија кој би обезбедил детални информации, ажурирано и непречено следење на состојбата во однос на државната помош во земјата. Согласно постојната регулатива за државна помош, Комисијата за заштита на конкуренцијата (КЗК) има обврска да објавува годишен извештај со збирни (кумулативни) податоци за доделената помош во односната година, заснован на информациите што ги добиваат од институциите даватели на државна помош. Нема можност за добивање на податоци во реално време, ниту податоци по корисници на државна помош, што го оневозможува увидот од страна на граѓаните и заинтересираните страни во доделената помош. Последователно, не постои можност да се изврши анализа на ефектите од таа помош, да се провери дали помошта е правилно доделена

итн. Со ова се отежнува и работата на Комисијата за заштита на конкуренцијата која има обврска да ја проверува оправданоста и да дава одобренја за помошта. Имајќи предвид дека вкупниот годишен износ на државната помош во 2018 година е околу 40 милиони евра за домашни компании и околу 15 милиони евра за економски оператори во сопственост на странски правни лица, упатува на постоење на голем ризик од корупција.¹⁹ За подобрување на состојбата во оваа сфера, **во рамките на КЗК потребно е воспоставување, пополнување, јавно објавување и ажурирање на регистар со информации за секој облик на доделена државна помош.**

Постои прекумерно искористување на природните ресурси на државата преку доделување на концесии, што од своја страна ги загрозува животната средина и одржливоста на биодиверзитетот. Нема доволна транспарентност на концесиските договори, ниту соодветно развиени механизми за утврдување на реалниот концесиски надоместок за експлоатирани суровини. На интернет-страницата на Министерството за економија, постојат регистри на доделени концесии и договори за концесии за минерални суровини,²⁰ меѓутоа регистарот на договори содржи само податоци за носителот на концесијата (фирмата) и суровината која е предмет на концесија, додека целосните договори не се јавно објавени. Оттаму, нема можност за увид во условите на концесија доделени на поодделни носители на концесии. Понатаму, механизмите за утврдување и наплата на реалниот концесиски надоместок се недоволно развиени. Секоја концесија подразбира плаќање на надоместок во два дела – паушален дел кој се плаќа на годишно ниво (се утврдува при доделување на концесијата) и плаќање според количината на експлоатирана суровина. Концесионерите самите ја пријавуваат експлоатираната количина во ресорното министерство, вообичаено поткрепено со геодетски или друг соодветен извештај, меѓутоа давателите на концесии немаат воспоставено пракса за контрола на вистинитоста на пријавените количини на експлоатирана суровина. Непостоењето на контролни механизми за количините на експлоатирана суровина генерира ризик од корупција. Со цел надминување на овие проблеми, потребно е **изработка на физибилити студија за утврдување на состојбите со користењето на природните ресурси по области и креирање на нови политики и мерки, зголемување на транспарентноста на доделувањето концесии со јавно објавување на договорите за концесии; развивање на механизми за утврдување на висината и наплатата на реалниот концесиски надоместок за експлоатирани суровини и зголемување на контролата при експлоатацијата на суровините по доделени концесии.**

Во Република Северна Македонија **не постои регистар за имотот во државна сопственост, ниту има систематизирани информации за начинот на којшто се управува и располага со тој имот.** Ова отвора широк простор за недомаќинско управување со имотот на државата, односно граѓаните. Во однос на недвижностите во државна сопственост, Законот за користење и располагање со стварите во државна сопственост и со стварите во општинска сопственост²¹ пропишува обврска Агенцијата за катастар на недвижности да воспостави

¹⁹ <http://kzk.gov.mk/годишен-извештај-2018/>

²⁰ <http://www.economy.gov.mk/docs/registri>

²¹ Службен весник 78/2015, 106/2015, 153/2015, 190/2016, 21/2018 и 101/2019

единствена евиденција врз основа на Единствен идентификационен број (ЕИБ) за недвижниот имот во државна сопственост, како и недвижниот имот во државна сопственост што го користат државните органи и правните лица основани од државата.

Во однос на движните ствари, согласно членот 2 од Законот за користење и располагање со стварите во државна сопственост и со стварите во општинска сопственост, под поимот движни ствари и опрема се подразбира: опрема за сообраќај и за врски, специјален и универзален алат и опрема, борбени средства, орудија и опрема кои имаат наменски карактер за одбраната и безбедноста на Република Македонија, опрема за уредување и одржување на канцелариски и други простории и за вршење на технички, деловни, финансиски и други услуги, проектна документација, софтверски програми, долгорочни нематеријални средства и останати неспомнати средства што како долгорочни средства се користат за извршување на работите и задачите во земјата и во странство, како и движни ствари кои државните органи и правните лица основани од државата ги стекнале во сопственост со средства од Буџетот на Република Македонија, во стечајни постапки, судски постапки, по основ на наплата на побарувања, врз основа на доделени кредити, економска помош од странство или по пат на донации, согласно со начинот и условите утврдени во договорите за кредит, односно договорите за економска помош од странство, односно договорите за донации. Имајќи ги предвид досегашните сознанија за злоупотреби при користењето на службените возила на државните органи и локалната самоуправа, **се наметнува потребата од зголемена контрола при нивното користење.** Оваа состојба може да се надмине единствено со воспоставување на сеопфатен и транспарентен систем на евиденција на овие моторни возила. Во таа насока потребно е **постојниот регистар на моторни возила кој се води при МВР во делот на возила во сопственост на државите институции да се надгради со можност за податоците да бидат јавно достапни и лесни за пребарување по институции.**

Со цел надминување на наведените состојби, во сферата на недвижниот имот потребно е **ажурирање на евиденцијата за недвижниот имот во државна сопственост, како и недвижниот имот во државна сопственост што го користат државните органи и правните лица основани од државата со примена на Единствениот идентификационен број (ЕИБ) за државните органи, обезбедување на транспарентност со опција за отворено пребарување на имотот во државна сопственост на дистрибутивниот портал²² како и надградба на постојниот регистар на моторни возила при МВР со можност за да бидат јавно достапни и лесно пребарливи податоци по институции.**

Учеството на микро и малите претпријатија во процесот на креирање на економските и другите релевантни политики е мало. Не постои доволно развиена свест, ниту механизми за поттикнување на сериозен консултативен процес со помалите економски субјекти. Консултативниот процес на креирање на политиките, што вклучува носење на законски решенија и стратешки документи, често се спроведува формално, без почитување на законски

²² <https://ossp.katastar.gov.mk/OSSP>

дадените рокови и консултација на сите засегнати страни. Иако постои законска можност за вклучување на помалите претпријатија во јавниот процес на консултации, праксата покажува низок степен на нивно учество и придонес во креирањето на политиките. Од друга страна, големите фирми и моќни бизнис-лидери имаат позиција да се наметнат во процесот на креирање на политики, што генерира ризик од корупција во функција на носење на поволни решенија во корист на определени бизнис-интереси. Со цел подобрување на состојбите во оваа сфера, потребно е **зголемување на транспарентноста на процесот на креирање на политики и подигање на свеста кај помалите претпријатија за поактивно учество во креирањето на економски и други релевантни политики за водењето бизнис.**

Конкретните мерки и активности од секторот економија и бизнис подетално се претставени во дел 5.10 од Акцискиот план на оваа Стратегија.

5.11. ЈАВНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА И АКЦИОНЕРСКИ ДРУШТВА ВО СОПСТВЕНОСТ НА

ДРЖАВАТА И НА ЛОКАЛНАТА САМОУПРАВА

Претпријатијата во доминантна сопственост на државата и на локалната самоуправа сочинуваат значаен дел од националната економија, покриваат области кои се од стратешка важност за државата и нејзините граѓани, располагаат со големи средства, вработуваат голем број на луѓе и стапуваат во деловен однос со голем број добавувачи и изведувачи.

Претпријатијата во доминантна сопственост на државата и локалната самоуправа се подложни на ризици од корупција и злоупотреби поради поврзаноста со политички структури, неквалитетни политики за управување и недостаток од транспарентност и контрола.

Приоритетни проблеми во овој сектор се:

- 1) Недостиг од унифицирани и официјални информации за правни лица во сопственост на државата и ЕЛС;
- 2) Недостиг од системски пристап за превенција од корупција во претпријатија во сопственост на државата и ЕЛС;
- 3) Несоодветна правна рамка за работењето на претпријатијата во сопственост на државата и ЕЛС.

Образложение за проблемите:

Работењето на претпријатијата во сопственост на државата и ЕЛС (јавни претпријатија и акционерски друштва) е регулирано со два закони: Законот за јавните претпријатија²³ и Законот за трговските друштва.

Според истражувањата на Центарот за граѓански комуникации, во целосна сопственост на државата и ЕЛС се 145 претпријатија чии годишни приходи надминуваат 700 милиони евра и во нив се вработени над 28.000 лица.²⁴ Сепак, не постои единствена официјална база на податоци на сите правни лица основани согласно горенаведените закони во кои државата и ЕЛС имаат целосна сопственост или одредени сопственички удели. Немањето единствена, јавно објавена база на податоци на сопствеништвото на државата и локалната самоуправа води кон нетранспарентно работење и несоодветен надзор кој би ги спречил ризиците од корупција. И покрај горенаведеното, овие претпријатија системски не биле опфатени во државните програми за спречување на корупција.

Идентификацијата на претпријатијата во сопственост на државата и ЕЛС е предуслов за изработка на посебни антикорупциски мерки. ***Потребно е да се изработи единствен***

²³ Во периодот 1996-2019, Законот за јавните претпријатија е менуван 17 пати

²⁴ Центар за граѓански комуникации, Финансиска анализа на работењето на државните претпријатија, 2019

регистар кој треба да содржи податоци за претпријатијата и големината на уделот на државата и ЕЛС.

По процесот на идентификација на овие претпријатија ќе се ***изготви посебна антикорупциска програма која ќе биде насочена кон засилување на транспарентноста, интегритетот, одговорноста и спречување на корупцијата.***

Постоечките недостатоци во правната рамка ќе се надминат преку ***донесување на посебен Закон за трговски друштва во доминантна сопственост на државата и локалната самоуправа.*** Овој закон како Lex specialis, во однос на Законот за трговски друштва, ќе го регулира начинот на избор на раководните органи, постапките за вработување, транспарентност во работењето и ефикасен систем за внатрешен и надворешен надзор.

5.12. МЕДИУМИ И ГРАЃАНСКО ОПШТЕСТВО

Секторот медиуми ги опфаќа електронските, печатените и онлајн медиумите во Република Северна Македонија. Најголемиот дел од медиумите се регулирани со Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги²⁵ и Законот за медиуми.²⁶ Независно тело кое ја контролира работата на електронските медиуми (телевизија и радио) е Агенцијата за аудио и аудиовизуелни и медиумски услуги - ААВМУ.²⁷ Законската регулатива ги уредува скоро сите важни прашања од оваа сфера, со исклучок на онлајн медиумите, кои не се признаени како медиуми и нема законска регулатива за нивна евиденција и регулирање.

Секторот граѓанско општество се однесува на граѓанските организации (ГО) кои дејствуваат во различни области од општествениот живот. Основната правна рамка за ГО е дефинирана со Законот за здруженија и фондации,²⁸ а координацијата со јавниот сектор се остварува преку Советот за соработка со и за развој на граѓанскиот сектор²⁹ воспоставен во 2016 година, како и преку мрежа на државни службеници за соработка со граѓанскиот сектор.

Медиумите и граѓанските организации се битни чинители во општеството кои имаат влијание врз јавното мислење, а воедно се корисници на јавни финансии, што може да генерира ризик од корупција, посебно при недоволно прецизно дефинирани правила на нивно финансирање од страна на јавниот сектор.

Приоритетни проблеми во секторот медиуми и граѓанско општество се:

- 1) Недоволна транспарентност на институциите од јавниот сектор за соработката со медиуми, интернет портали, маркетинг агенции и медиумски работници;
- 2) Непостоење на законски основ за регулација и евиденција на онлајн медиумите;
- 3) Зајакнување на транспарентноста на институциите при планирање на средствата за финансирање на ГО како и на отчетноста од реализацијата и ефектите на проектите .

Образложение за проблемите:

Со цел да се намали влијанието на органите на државната управа и единиците на локална самоуправа над уредувачка политика кај медиумите пред се заради нивното големо влијание врз креирањето на јавното мислење, со Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги забрането е било какво рекламирање на државните органи и ЕЛС со средства од нивниот буџет. Ваквата забрана претставува ризик известувањата за тековните активности (најчесто на ЕЛС, јавни огласи, соопштенија ...) да се претстават како ветени исполнувања (слично во

²⁵ Службен весник 184/13; 44/14; 101/14; 132/14; 142/16; 132/17; 247/18 и 27/19

²⁶ Службен весник 184/13 и 13/14

²⁷ <https://avmu.mk/>

²⁸ Службен весник 52/2010, 135/2011 и 55/2016

²⁹ Одлука на Владата на РСМ, Службен весник 98/2016

предизборно рекламирање. Врз основа на одлука на Владата на Република Северна Македонија донесена е програма³⁰ со која печатените медиуми добиваат државна помош за обезбедување на нивната одржливост. Меѓутоа, критериумите врз основа на кои се одобрува таквата помош се недоволно прецизни и овозможуваат ненаменско користење на доделените средства. За надминување на наведените состојби, потребно е **да се воспостави законска обврска институциите од јавниот сектор и ЕЛС јавно да ги објавуваат склучените договори од било кој вид со сите медиуми и да се зајакнат критериумите за доделување на државна помош за печатените медиуми.**

Постојната состојба во секторот медиуми упатува на отсуство на (само)регулација на онлајн медиумите. Тоа резултира во нивно неконтролирано делување во медиумскиот простор, како во поглед на исполнување на професионалните и етички новинарски стандарди, така и во поглед на нивното сопствеништво и финансирање. Професионалните стандарди примарно се предмет на саморегулација, поради што за почитувањето на новинарските принципи треба да одлучуваат претставниците на професијата. Поради горенаведените причини, саморегулаторното тело треба да остане надлежно за следење на сите медиуми – печатот, радијата, телевизиите и медиумите базирани на интернет, без оглед на тоа преку која платформа ѝ се достапни на јавноста, но треба повремено да се самоевалуира и да ги утврдува областите каде се потребни подобрувања. На европско ниво сè уште се истражува како да се постигне поголема ефикасност на саморегулаторните механизми, додека во РСМ, медиумската јавност смета дека зголемувањето на моќта на саморегулаторното тело во однос на онлајн медиумите ќе биде поефикасно отколку нивно законско регулирање. Саморегулативата треба да ѝ овозможи на јавноста да распознава кои медиуми ги исполнуваат потребните критериуми за функционирање, кои се придржуваат до новинарскиот кодекс при своето работење и кои имаат транспарентно сопствеништво и импресум. Во таа смисла, **неопходно е зајакнување на саморегулацијата во однос на онлајн медиумите и надградување на регистарот на професионални медиуми.**

Постојниот модел на државно финансирање на граѓанските организации (ГО) во Република Северна Македонија е заснован на правна рамка која дава извесни параметри за планирање, дизајнирање, спроведување и набљудување, како и оценување на државното финансирање на ГО. При распределбата на средства кон ГО, институциите го имаат на располагање и незадолжителниот Кодекс на добри практики за финансиска поддршка на здруженијата на граѓани и фондациите.³¹ Како извор на финансирање најчесто се користи централниот буџет, пред сè посебната буџетска ставка 463 - Трансфери до невладините организации. Праксата укажува на различен пристап на институциите при доделување на средства кон ГО, посебно во однос на критериумите за избор на ГО и потребите на институциите. Ваквата состојба генерира ризик од корупција. Потребата од унапредување на државното финансирање е веќе нотирани и интегрирана во „Стратегијата за соработка со и за развој на граѓанскиот сектор

³⁰ <https://vlada.mk/node/19532>

³¹ https://www.nvosorabotka.gov.mk/sites/default/files/dokumenti/kodeks_finansiranje_130_2007.pdf, пристапено на 15.12.2019

2018–2020³² каде се предвидуваат специфични мерки за подобрување на институционалната поддршка и кофинансирањето на ЕУ-проекти спроведени од страна на ГО.

Со цел да се реформира системот на државно финансирање и обезбедување на поддршка за граѓанските организации, потребно е **зајакнување на транспарентноста и отчетноста во планирањето и реализацијата на средствата предвидени за финансирање на ГО преку воспоставување на единствена база на податоци со информации за доделените средства и ефектите од проектите од сите државни институции**

Конкретните мерки и активности од секторот медиуми и граѓанско општество подетално се претставени во дел 5.12 од Акцискиот план на оваа Стратегија.

³² <https://www.nvosorobotka.gov.mk/sites/default/files/dokumenti/Strategija2018-2020usvoenag102018.pdf>, пристапено на 15.12.2019

6. НОСИТЕЛИ НА БОРБАТА ПРОТИВ КОРУПЦИЈАТА И СУДИРОТ НА ИНТЕРЕСИ

Оваа Стратегија е документ на Собранието на Република Северна Македонија. Носител на процесот на подготовка на Стратегијата и на координацијата на нејзината имплементација е Државната комисија за борба против корупцијата (ДКСК). Комплексната природа на документот, со идентификувани проблеми од различни сектори и формулирани мерки и активности за нивно надминување, налага внимателно планирање на процесот на имплементација на Стратегијата.

Покрај главните две институции на борбата против корупцијата и судирот на интереси – Собранието и ДКСК, има уште многу институции вклучени во процесот на имплементација на Стратегијата. Сите институции наведени во Акцискиот план имаат обврска да испорачаат определени мерки и активности. ДКСК треба да ја реализира координацијата со овие институции во насока на добивање на навремени информации за статусот на планираните мерки/активности. Истовремено, ДКСК се јавува и како носител на определени мерки/активности од Стратегијата за чие извршување има надлежност. Со цел ефикасно и ефективно координирање на процесот на координација на имплементација на Стратегијата, ***ДКСК ќе изготви план на следење на процесот на спроведување на документот.***

ДКСК треба да го информира Собранието на Република Северна Македонија за имплементацијата. Начинот на комуникација со Собранието е детерминиран од воспоставените правила на функционирање на највисокиот законодавен орган, меѓутоа корисно би било редовно информирање, со цел обезбедување на континуирана активна поддршка од страна на Собранието во борбата против корупцијата.

Понатаму, имплементацијата на Стратегијата мора да биде транспарентен процес, односно јавноста, исто така, треба да биде постојано информирана за преземените мерки/активности и очекувани резултати. Стратегијата цели кон подобрување на животот во Република Северна Македонија, преку заслабнување на културата на корумпирано општество и стегите што истата ги поставува. Во таа насока, комуникацијата со јавноста околу динамиката на придвижување на процесот е многу важна. ДКСК има определба за целосна транспарентност на процесот и посветеност при спроведувањето на Стратегијата.

Друг важен момент за имплементацијата на Стратегијата се ресурсите. Во оваа стратегија, човечките ресурси се најважниот столб и од аспект на очекуваните резултати (јакнење на интегритетот на човечките ресурси во многу институции), како и од аспект на имплементацијата на документот. Покрај човечките ресурси, потребни се материјални ресурси за непречено одвивање на борбата против корупција. Во таа насока, потребно е да се обезбеди целосна поддршка на овој процес, преку приоритизација на предвидените активности во оваа Стратегија зашто резултатите од борбата против корупцијата се клучни за поместување на македонското општество напред.

АКЦИОНЕН ПЛАН НА СТРАТЕГИЈАТА

ХОРИЗОНТАЛНИ ОБЛАСТИ

4.1. ЈАВНИ НАБАВКИ					
Проблем 1: Недоволен број на лица со соодветни квалификации и познавање на стандардите при дефинирање на техничките спецификации како и критериумите за утврдување на способност на економските оператори					
Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:					
4. Намалување на корупцијата во јавните набавки и во процесот на доделување на грантови, субвенции и друга државна помош					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Зајакнување на капацитетите на лицата кои ја подготвуваат тендерската документација	1.1. Креирање и спроведување на обуки за примена на стандардите при подготовка на техничките спецификации и критериумите за утврдување способност со учество на Институтот за стандардизација	Биро за јавни набавки Институт за стандардизација	Втора половина на 2021-континуирано	Утврден годишен план за обуки Број на спроведени обуки (годишно) Број на институции со спроведени обуки (годишно)	Има

4.1. ЈАВНИ НАБАВКИ					
Проблем 2: Недоволна транспарентност на институциите и низок степен на интегритет на вклучените лица во спроведувањето на јавните набавки					
Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:					
3. Јакнење на интегритетот и отчетноста во јавниот сектор					
4. Намалување на корупцијата во јавните набавки и во процесот на доделување на грантови, субвенции и друга државна помош					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Зголемување на институционалниот интегритет и	1.1. Измена на Законот за јавни набавки за пропишување на задолжително потпишување на изјава	Министерство за финансии	Прва половина на 2023	Воведена изјава за доверливост	Нема

транспарентност во јавните набавки	за доверливост од страна на лицата што учествуваат во подготовката на техничката спецификација	Биро за јавни набавки			
	1.2. Во моделите на тендерски документи што ги изработува БЈН задолжително да се наведат овластените лица за прием на пријави за заштитено внатрешно и надворешно пријавување од страна на укажувачи, а во врска со корупција во јавните набавки.	Биро за јавни набавки	Втора половина на 2020	Дополнети модели на тендерски документи со информации за овластените лица за прием на пријави за заштитено внатрешно и надворешно пријавување	Нема
	1.3. Зајакнување на надзорот во однос на објавување на информации во однос на јавните набавки согласно член 10 од Законот за слободен пристап до информациите од јавен карактер	Агенција за заштита на правото за слободен пристап на информации од јавен карактер	Прва половина на 2021 - континуирано	<p>Број на институции што имаат објавено информации во однос на јавните набавки согласно член 10 од Законот за слободен пристап до информациите од јавен карактер</p> <p>Број на поднесени претставки за непочитување на член 10 од Законот за слободен пристап до информациите од јавен карактер, во однос на јавните набавки</p> <p>Број на изречени прекршочни санкции</p>	Нема

4.2. ВРАБОТУВАЊЕ

Проблем 1: Неусогласеност на голем број на закони кои го регулираат вработувањето со што се овозможува секаков вид на влијание: партиско влијание, непотизам, кронизам и клиентелизам

Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:

5. Обезбедување на интегритет и транспарентност при вработувањето и политиките за човечки ресурси во јавниот сектор, базирано на систем на вредности и критериуми за квалитет

Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Укинување на можноста за вработување преку Агенции за времени вработувања и на можноста привремените вработувања да се трансформираат во вработување на неопределено работно време без редовна постапка за вработување	1.1 Измена на Законот за вработените во јавниот сектор заради укинување на можноста за вработувања преку Агенции за времени вработувања и за трансформација на работниот однос без редовна постапка за вработување	МИОА	Втора половина на 2021	Изменет Закон за вработени во јавниот сектор	Нема
2. Проценка на реалните потреби за бројот на вработени и нивната стручност во субјектите од јавниот сектор	2.1. Изработка на функционална анализа во субјектите од јавниот сектор	МИОА Министерства ЕЛС	Втора половина на 2021 - континуирано	Број на субјекти од јавниот сектор со изработена функционална анализа	Има
	2.2. Објавување на функционалната анализа на веб страните на институциите	МИОА Министерства ЕЛС	Втора половина на 2021 - континуирано	Број на објавени функционални анализи	Нема
	2.3. Анализа на потребата за воведување на годишна проценка за обем на работа во субјектите од јавниот сектор	МИОА	Втора половина на 2021	Изготвен анализа од МИОА	Има

<p>3. Соодветно дефинирање на видот на образование за конкретно работно место во актите за систематизација на работни места</p>	<p>3.1. Измена на „Правилник за содржината и начинот на подготовката на актите за внатрешна организација и систематизација на работните места, како и содржината на функционалната анализа на институциите на јавниот сектор“ со цел видот на високо образование да се утврдува преку научни области, а не научни полиња согласно Фраскатиевата класификација на научни области во утврдувањето на видот на образование во актите за систематизација</p>	<p>МИОА</p>	<p>Прва половина на 2022</p>	<p>Изменет правилник</p>	<p>Нема</p>
<p>4. Зголемување на транспарентноста при вработувањата во јавниот сектор</p>	<p>4.1 Зајакнување на надзорот во однос на објавување на актите за организација и систематизација и вработувањата, согласно член 10 од Законот за слободен пристап до информациите од јавен карактер</p>	<p>Агенција за заштита на правото за слободен пристап на информации од јавен карактер</p>	<p>Прва половина на 2021 - континуирано</p>	<p>Број на институции што имаат објавено информации во однос на човечки ресурси согласно член 10 од Законот за слободен пристап до информациите од јавен карактер</p> <p>Број на поднесени претставки за непочитување на член 10 од Законот за слободен пристап до информациите од јавен карактер, во однос на човечките ресурси</p> <p>Број на изречени прекршочни санкции</p>	<p>Нема</p>

4.2. ВРАБОТУВАЊЕ					
Проблем 2: Неефикасно раководење, управување и надзор кај одделни органи на управата, агенции, јавни претпријатија и АД во државна сопственост					
Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:					
5. Обезбедување на интегритет и транспарентност при вработувањето и политиките за човечки ресурси во јавниот сектор, базирано на систем на вредности и критериуми за квалитет					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Да се оптимизира бројот на членови во надзорни и управни одбори во ЈП и АД	1.1. Утврдување на критериуми (надлежности, приходи/расходи, број на вработени) во законот за ЈП и ЗТД во однос на оптимизација на бројот на членови во органите на управување -, НО и УО	Министерство за економија МИОА МЛС	Втора половина на 2021	Изменети закони	Нема
	1.2. Усогласување на статутите на ЈП и АД согласно измените во законите	Влада на РСМ ЕЛС	Втора половина на 2022	Број на усогласени и усвоени статuti	Нема

<p>2. Воведување на критериуми за вид на образование и компетенции при изборот и директори и именувањето на членови на управните и надзорните одбори</p>	<p>2.1. Изменување и дополнување во Законот за јавни претпријатија и Законот за трговски друштва во насока на:</p> <ul style="list-style-type: none"> - пропишување на законска обврска, со Статутот да се предвиди потребниот вид на образование за раководните лица и за членовите на органите на управување; - пропишување на процедура за навремено именување на законскиот број на членови на надзорните и управните одбори; - пропишување на прекршочни казни за основачот за ненавременно именување на членови или незаконит избор на раководно лице 	<p>Министерство за економија МИОА</p>	<p>Втора половина на 2021</p>	<p>Изменети ЗТД и ЗЈП</p>	<p>Нема</p>
	<p>2.2. Усогласување на Статути и интерни акти со измените во ЗТД и ЗЈП од органи на управа, ЈП и АД</p>	<p>Влада на РСМ ЕЛС</p>	<p>Втора половина на 2022</p>	<p>Број на усогласени и усвоени статути</p>	<p>Нема</p>

<p>4.2. ВРАБОТУВАЊЕ</p>					
<p>Проблем 3: Законската регулатива нема воспоставено јасен систем за евалуација на критериумите за селекција во процесот на вработување и унапредување во јавниот сектор</p>					
<p>Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:</p>					
<p>5. Обезбедување на интегритет и транспарентност при вработувањето и политиките за човечки ресурси во јавниот сектор, базирано на систем на вредности и критериуми за квалитет</p>					
<p>Мерка</p>	<p>Активност</p>	<p>Надлежна институција</p>	<p>Рок за реализација</p>	<p>Индикатор на исполнување</p>	<p>Финансиски импликации</p>

<p>1. Воспоставувањ е на јасен и транспарентен процес на евалуација на критериумите за вработувањата и унапредувањата во здравство, образование, култура, социјална заштита и АД во државна сопственост</p>	<p>1.1. Пропишување на подзаконски акти за утврдување на објективни критериуми и процес на евалуација за вработување и унапредување во зависност од специфичните потреби на секој сектор одделно</p>	<p>М Здравство МОН МТП М Култура М Економија МИОА</p>	<p>Прва половина на 2022</p>	<p>Воспоставени критериуми при постапките за вработување и унапредување во секторите здравство, образование, култура, социјална заштита и АД во државна сопственост</p>	<p>Нема</p>
<p>2. Ограничување на дискреционото право на одговорното лице во процесот на вработување</p>	<p>2.1. Анализа на законската регулатива која овозможува дискреционо право на одговорното лице при вработувања</p>	<p>ДКСК</p>	<p>Прва половина на 2021</p>	<p>Изготвена анализа</p>	<p>Има/ обезбедени од донации</p>
	<p>2.2. Имплементација на наодите од изготвената анализа</p>	<p>МИОА МЗ МТСП М Култура М Економија</p>	<p>Втора половина на 2022</p>	<p>Број на изменети закони со уредено дискреционо право</p>	<p>Нема</p>

СЕКТОРИ

СЕКТОР 5.1. ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ					
Проблем 1: Донесување на голем број закони во скратена постапка без соодветно образложение за оправданост за овој вид постапка					
Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:					
1. Зголемување на нивото на политичка одговорност и демонстрирана политичка волја;					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Деловничко утврдување на дефиниција за сложеност и обемност на предлог на закони	1.1. Измена на Деловникот за работа на Собранието РСМ	Собрание	Втора половина на 2021 година	Изменет Деловник за работа на Собранието на РСМ Предлагањето на закони по скратена постапка да кореспондира со утврдените критериуми	Нема

СЕКТОР 5.1. ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ					
Проблем 2: Подготвување, предлагање и донесување регулатива често се врши без претходни соодветно спроведени квалитетни анализи, проценка на влијанијата и консултативни процеси во функција на заштита на јавниот интерес					
Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:					
1. Зголемување на нивото на политичка одговорност и демонстрирана политичка волја;					
2. Совесно управување со политичкото влијание во јавниот сектор и спречување на политичко влијание во работата на независните тела и во постапките регулирани со закон;					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации

1. Уредување на ПВР процесот, во насока на негова задолжителност	1.1. Донесување нова Методологија за ПВР со обединување на процесите за оценка на спроведување на регулативата и антикорупциска проверка на легислативата	МИОА Влада	Втора половина на 2021 Втора половина на 2021 Втора половина на 2021	Изменета методологија/ обединети процеси на ОСР и АПЛ Изменет Деловник за работа на Владата / зајакнат механизам на почитување на ПВР и АПЛ Изменет Деловник за работа на Собранието Зајакнат механизам на почитување на ПВР и АПЛ	Нема
--	---	---------------	--	---	------

СЕКТОР 5.1. Политички систем					
Проблем 3: Несакционирање на одбивањето за доставување на изјава за имотна состојба и интереси од лицата кои имаат ваква обврска					
Стратешка цел:					
1. Зголемување на нивото на политичка одговорност и демонстрирана политичка волја;					
2. Совесно управување со политичкото влијание во јавниот сектор и спречување на политичко влијание во работата на независните тела и во постапките регулирани со закон;					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Дефинирање на состојба на "одбивање на пријавување на имотната состојба и интересите" од страна на лицата кои имаат ваква законска обврска	1.1. Измена на ЗСКСИ	Министерство за правда	Прва половина на 2022	Изменет закон	Нема

2. Воспоставување на мерки за утврдување одговорност на лицата кои одбиваат да достават изјава за имотна состојба и интереси	2.1. Измена на ЗСКСИ	Министерство за правда	Прва половина на 2022	Дефинирани казни мерки	Нема
--	----------------------	------------------------	-----------------------	------------------------	------

СЕКТОР 5.1. ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ					
Проблем 4: Нерегулирана интеракција помеѓу лобистите и претставниците на органите на законодавната и извршната власт, како и функционерите од локалната власт					
Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:					
1. Зголемување на нивото на политичка одговорност и демонстрирана политичка волја;					
4. Спроведување на надлежностите во јавниот сектор на законит, транспарентен, етички, економичен, одговорен и ефективен начин					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Воспоставување на правила за регулирање на интеракцијата помеѓу лобистите и претставниците на власта	1.1. Донесување на нов закон за лобирање	Министерство за правда	Прва половина на 2021 година	Донесен нов закон	Нема

СЕКТОР 5.1. ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ					
Проблем 5: Недоволна вклученост на носителите на извршната власт од највисоко ниво во едукативни програми од областа на етиката и интегритетот					
Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:					
1. Зголемување на нивото на политичка одговорност и демонстрирана политичка волја;					
3. Јакнење на интегритетот и отчетноста во јавниот сектор.					

Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
2. Зајакнување на системот на интегритетот на носителите на извршната власт од највисоко ниво	2.1. Донесување на програма за подигање на свест и јакнење на интегритетот на носителите на извршната власт од највисоко ниво	ДКСК Влада	Прва половина на 2021	Донесена програма	Нема
	2.2. Спроведување на програма за обуки	ДКСК	Прва половина на 2021 година - континуирано	Број на спроведени обуки Број на функционери опфатени со обуките	Има

СЕКТОР 5.1. ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ					
Проблеми 6: Не постои механизам, ниту орган за ефикасно следење на медиумско претставување на учесниците во изборната кампања преку интернет порталите.					
Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:					
3. Јакнење на интегритетот и отчетноста во јавниот сектор.					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Надоместокот за рекламирање на интернет порталите да не биде на товар на Буџетот на РСМ.	1.1. Измена на Изборниот законик во насока на изземање на интернет порталите за надоместување на трошоците за рекламирање на учесниците во изборните кампањи се до донесување на законска рамка за нивно регулирање	Министерство за правда	Втора половина на 2021 година	Изземени интернет портали од Изборен законик	Нема

СЕКТОР: 5.2. ПРАВОСУДСТВО

Проблем 1. Недоволно ефикасен систем за јакнење на интегритетот во судството и јавното обвинителство

Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:

3. Јакнење на интегритетот и отчетноста во јавниот сектор

9. Зајакнување на капацитетите и посветеноста на обвинителството и судството во откривање и санкционирање на корупцијата, како и јакнење на отпорноста на корупција во нивните редови.

Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Дополнување на Кодексот на јавните обвинители со коментари и примери	1.1. Предлагање на коментари и примери за Кодексот од страна на Здружението на јавни обвинители	Здружение на јавни обвинители	Втора половина на 2021	Изготвени коментари и примери на Кодексот на јавни обвинители	Нема
	1.2. Усвојување на дополнувањето на Кодексот на јавните обвинители	Јавно обвинителство	Втора половина на 2021	Извршена дополна на кодексот	Нема
2. Спроведување на задолжителни обуки за судиите и јавните обвинители заради имплементација на кодексите за професионално однесување	2.1. Донесување на програми за задолжителни обуки за професионално однесување на судиите и обвинителите	Академија за судии и јавни обвинители	Втора половина на 2021	Донесена програма за обука	Нема
	2.2. Спроведување на обуки од страна на Академијата за судии и јавни обвинители	Академија за судии и јавни обвинители	Континуирано	Процент на судии опфатени со плановите за обуки на годишно ниво	Има
3. Спроведување проценка на ризиците од корупција во правосудството	3.1. Формирање на експертска работна група за проценка на ризиците од корупција во правосудството	Министерство за правда ДКСК	Прва половина на 2022	Формирана работна група	Нема
	3.2. Изготвување на длабинска анализа и оценка на факторите кои генерираат корупција во правосудството	ДКСК	Втора половина на 2022	Изготвена проценка на ризиците од корупција во правосудството	Има

СЕКТОР 5.2. ПРАВОСУДСТВО

Проблем 2. Недоволни материјални и кадровски ресурси, отсуство на автоматизиран систем за распределба на предметите и нивно следење во јавното обвинителство и недоволна транспарентност во работата на Советот на јавните обвинители

Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:

9. Зајакнување на капацитетите и посветеноста на обвинителството и судството во откривање и санкционирање на корупцијата, како и јакнење на отпорноста на корупција во нивните редови.

7. Дигитализација на јавните служби

4. Спроведување на надлежностите во јавниот сектор на законит, транспарентен, етички, економичен и ефективен начин;

Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Кадровско екипирање на јавните обвинителства согласно постојните систематизации на работните места	1.1. Зголемување на буџетски средства на ЈО за нови вработувања	МФ Јавно обвинителство	Втора половина на 2021	Зголемен буџет за вработувања	Има
	1.2. Спроведување на обуки за нови јавни обвинители	Академија за судии и јавни обвинители	Континуирано	Број на нововработени обвинители на годишно ниво	Има
2. Формирање на истражни центри во рамките на јавните обвинителства	2.1. Обезбедување на буџетски средства за истражните центри	МФ Јавно обвинителство	Континуирано	Обезбеден буџет за формирање на истражни центри на годишно ниво	Има
	2.2. Донесување на одлука за формирање на истражните центри	Јавно обвинителство	Континуирано	Број на формирани истражни центри на годишно ниво	Има
3. Воспоставување на автоматизиран систем за распределба и следење на предметите во јавното обвинителство	3.1. Анализа на процесот на менаџирање со предметите во ЈО	Јавно обвинителство	Втора половина на 2021	Извршена анализа	Нема
	3.2. Набавка на автоматизиран систем за распределба и следење на предметите		Прва половина на 2022	Извршена набавка на системот	Има

	3.3 Обука на кадар за негово користење		Втора половина на 2022	Воспоставен функционален систем за распределба на предмети во ЈО	Има
--	--	--	------------------------	--	-----

СЕКТОР 5.2. ПРАВОСУДСТВО					
Проблем 3. Недоволна ефикасност и недоволна транспарентност во работата на Државното правобранителство					
Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:					
4. Спроведување на надлежностите во јавниот сектор на законит, транспарентен, етички, економичен и ефективен начин;					
7. Дигитализација на јавните служби					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Зголемување на ефикасноста и транспарентноста во работењето на Државното правобранителство	1.1. Донесување на нов закон за државно правобранителство	Министерство за правда Државно правобранителство	Втора половина на 2022	Донесен нов закон	Нема

СЕКТОР 5.3. ОРГАНИ ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ

Проблем 1: Дискрециони овластувања на одговорните лица и нетранспарентност при вработувања и унапредувања во МВР

Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:

2. Совесно управување со политичкото влијание во јавниот сектор и спречување на политичко влијание во работата на независните тела во постапките регулирани со закон

5. Обезбедување на интегритет и транспарентност при вработувањето и кадровските политики во јавниот сектор, базирано на систем на вредности и критериуми за квалитет

4. Спроведување на надлежностите во јавниот сектор на законит, транспарентен, етички, економичен и ефективен начин;

Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Воспоставување на транспарентност во постапката за вработување и унапредување во МВР, освен за вработувањата што се спроведуваат врз основа на посебни одредби од Законот за внатрешни работи	1.1. Измена на Закон за внатрешни работи	МВР	Прва половина на 2022	Вработувања со објава на јавен оглас	Нема
2. Да се обезбеди транспарентност на актите за организација и систематизација на работните места во МВР и нивно објавување на интернет страната на МВР, освен за работните места што се спроведуваат врз основа на посебни одредби од Законот за внатрешни работи	2.1. Декласификација на актите за организација и систематизација на работните места во МВР	МВР Влада	Прва половина на 2022	Актите за систематизација се објавени на интернет страната на МВР	Нема

СЕКТОР 5.3. ОРГАНИ ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ

Проблем 2: Неефикасен систем за утврдување на професионална одговорност во органите за спроведување на законот

Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:

3. Јакнење на надзорните и контролните механизми

Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Воведување на посебна организациска единица за внатрешна контрола и професионални стандарди во УФР и УФП	1.1. Измена на Закон за финансиска полиција	Министерство за финансии УФП	Втора половина на 2021	Функционални организациски единици	Нема
	1.2. Усогласувања на акти за внатрешна организација и систематизација на работните места во УФР и УФП	УФР	Втора половина на 2021	Функционални организациски единици	Нема
2. Унапредување на процесот на дисциплинските постапки во МВР	2.1. Хармонизација на интерните акти со „Стратегија за унапредување и подобрување на дисциплинските постапки 2020-2022,,	МВР	Втора половина на 2021	Усогласени акти: стратегија, закон, интерни акти	Нема
3. Воведување статус на правосудна полиција на вработените во Секторот за професионална одговорност при Царинската управа (согласно Законот за кривична постапка чл. 46, 47)	3.1. Измена и дополнување на Закон за кривична постапка член 47 став 2 во опфатот на кривични дела односно да се дополни надлежноста на припадниците на правосудна полиција при ЦУ и со кривичните дела од областа на корупцијата извршени од страна на вработени во ЦУ	М Правда ЦУ	Втора половина 2021	Изменет Закон за кривична постапка	Нема
	3.2. Измена и дополнување на Законот за Царинската управа (усогласување со измената на ЗКП)	МФ ЦУ	Втора половина 2021	Изменет Закон за Царинската управа	Нема
	3.3. Измена и дополнување на Правилниците за систематизација и организација на Царинската управа (усогласување со измената на ЗКП и ЗЦУ)	ЦУ	Втора половина 2021	Изменети правилници	Нема

4. Воведување на обврска царинските службеници да поднесуваат изјава за имотна состојба и интереси и промена во имотната состојба и интереси	4.1. Измена и дополнување на Закон за спречување на корупција и судир на интереси во насока на допрецизирање на одредбата од член 83	МП ДКСК	Прва половина 2022	Изменет ЗСКСИ	Нема
	4.2. Измена и дополнување на Законот за Царинската управа (усогласување со изменетиот Закон за спречување на корупцијата и судирот на интереси)	ЦУ/МФ/МП	Втора половина 2022	Изменет Закон за Царинската управа	Нема

СЕКТОР 5.3. ОРГАНИ ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ

Проблем 3: Нејасно и непрецизно утврдени надлежности и преклопување на надлежностите помеѓу инспекторатите

Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:

6. Јакнење на надзорните и контролните механизми

Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Прецизирање и разграничување на надлежностите на одделни инспекциски служби	1.1. Анализа на законските надлежности на инспекциските служби	Инспекциски совет Ресорни министерства кои имаат инспекциски служби	Прва половина на 2022	Усвоена анализа	Има
	1.2. Измена на законите во кои со анализата се утврдени непрецизни надлежности или нивно преклопување со другите инспекции	надлежни министерства	Втора половина од 2022	Изменето законодавство со кое се прецизирани надлежностите на инспекциските служби и се оневозможува преклопување на надлежностите	Нема

СЕКТОР 5.3. ОРГАНИ ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ

Проблем 4: Субјективно и несоодветно постапување на инспекторите при исполнување на нивната надлежност

Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:

3. Јакнење на интегритет и отчетност во јавниот сектор

6. Јакнење на надзорните и контролните механизми

Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Зајакнување на интегритетот на инспекциските служби	1.1. Изработка на Методологија за проценка на ризици од корупција во инспекциските служби	МИОА Инспекциски совет	Втора половина на 2021	Изготвена Методологија	Има
	1.2. Подготовка на анализа на ризиците од корупција во инспекциските служби	ДКСК		Подготвена анализа	Има
2. Да се пропише обврска инспекторите да пријавуваат имотна состојба и интереси до Инспекцискиот совет	2.1. Измена на материјалните закони кои се однесуваат на инспекциските служби заради воспоставување на обврска за пријавување на имотна состојба и интереси	МИОА Инспекциски совет Ресорни министерства кои имаат инспекциски служби	Втора половина на 2021	Законски пропишана обврска инспекторите да пријавуваат имотна состојба и интереси во Инспекцискиот совет	Нема
3. Пропишување на дисциплинска одговорност за непријавување на имотна состојба и интереси од страна на инспекторите	3.1. Да се дополнат материјалните закони за инспекциските служби со пропишување на дисциплински мерки за неподнесување на изјави	МИОА Инспекциски совет Ресорни министерства кои имаат инспекциски служби	Втора половина на 2021	Изменети/усогласен и материјални закони со пропишани санкции	Нема

СЕКТОР 5.3. ОРГАНИ ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ					
Проблем 5: Недоволно функционален инспекциски надзор во локалната самоуправа					
Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:					
3. Јакнење на интегритет и отчетност во јавниот сектор					
6. Јакнење на надзорните и контролните механизми					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Зајакнување на инспекциските служби во ЕЛС со овластени инспектори	1.1. Спроведување на континуиран инспекциски надзор од страна на Државниот Управен инспекторат во ЕЛС во однос на исполнување на законската обврска за вработување на овластени инспектори	Државен Управен инспекторат	континуирано	Број на констатирани неправилности од страна на Државен Управен инспекторат на годишно ниво	Нема

СЕКТОР 5.3. ОРГАНИ ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ					
Проблем 6: Одговорните или раководните лица на институциите не ги спроведуваат препораките предложени од внатрешната ревизија и ДЗР					
Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:					
3. Јакнење на интегритетот и отчетноста во јавниот сектор					
4. Спроведување на надлежностите во јавниот сектор на законит, транспарентен, етички, економичен, одговорен и ефективен начин					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Да се воспостави ефикасен систем за	1.1. Измена на Закон за јавна внатрешна финансиска контрола	Министерство за финансии	Прва половина од 2021	Изменет закон	Нема

известување за не/спроведување на препораките од внатрешната ревизија и ДЗР до повисоките органи за надзор и контрола	1.2. Измена на Закон за државна ревизија	Министерство за финансии Државен завод за ревизија	Прва половина од 2021	Изменет закон	Нема
---	--	---	-----------------------	---------------	------

СЕКТОР 5.3. ОРГАНИ ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ

Проблем 7: Влијание на одговорните лица во јавните институции врз независноста на внатрешната ревизија

Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:

3. Јакнење на интегритетот и отчетност во јавниот сектор

4. Спроведување на надлежностите во јавниот сектор на законит, транспарентен, етички, економичен, одговорен и ефективен начин

Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Обезбедување на независност во работата на внатрешната ревизија преку формирање на посебна единица во Министерството за финансии	1.1. Измена на Законот за јавна внатрешна финансиска контрола	Министерство за финансии	Прва половина на 2023	Основање на единици за внатрешна ревизија во Министерството за финансии и почеток на нивно функционално работење	Има
	1.2. Измена на акт за организација и систематизација на Министерство за финансии	Министерство за финансии	Втора половина на 2023		

СЕКТОР 5.4. ЗДРАВСТВО

Проблем 1: Не постојат ефективни критериуми за утврдување на договорните надоместоци (лимита/буџети) за здравствените установи (ЈЗУ и ПЗУ) и за цените на здравствените услуги и лековите, ниту пак критериуми за транспарентно утврдување и распределба на буџетот наменет за ЗУ, нови технологии и лекови, методи за здравствени услуги

Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:

- 3. Јакнење на интегритетот и отчетноста во јавниот сектор;
- 4. Спроведување на надлежностите во јавниот сектор на законит, транспарентен, етички, економичен, одговорен и ефективен начин;
- 7. Дигитализација во јавните служби

Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Воспоставување на ефективни критериуми за распределба на буџетот на ФЗО по здравствени услуги и установи	1.1. Изготвување анализа на постојната регулатива за распределба на буџетот на ФЗО по здравствени услуги и здравствени установи	ФЗО	Втора половина на 2021	Изготвена анализа	има
	1.2. Измена на Правилникот за утврдување критериуми за утврдување на договорен надоместок во насока на утврдување на мерливи и релевантни критериуми кои директно ќе влијаат на висината на договорниот надоместок	ФЗО	Прва половина на 2022	Донесени критериуми за распределба на буџетот	нема
2. Зајакнување на капацитетите на Фондот за планирање, аналитика и здравствена економика со посебен осврт на методологијата за Проценка на здравствени технологии (НТА)	2.1. Формирање на Сектор за аналитика / развој / здравствена економика во ФЗОМ	ФЗОМ	Прва половина на 2022	Формиран сектор за аналитика / развој / здравствена економика во Фондот	има

3. Обезбедување на инклузивен начин на распределување на буџетот по нивоа и области на здравствена заштита од страна на независно тело (здружение, асоцијација итн.) со претставници од ЗУ	3.1. Формирање на независно тело (здружение, асоцијација итн.) со претставници од ЗУ кое ќе ги претставува и застапува интересите на сите ЗУ и учествува во преговорите за утврдување на буџетите на ЗУ	ФЗОРСМ, МЗ, ЗУ	Прва половина на 2022	Формирано независно тело	Нема
	3.2. Годишна распределба на здравствениот буџет - вкупно по нивоа и области на здравствена заштита, но и поединечно по ЗУ.	ФЗОРСМ, МЗ, ЗУ	Втора половина на 2022, континуирано	Годишна распределба на буџет	Нема
4. Дигитализација и поврзување на финансиско сметководствен менаџмент на даватели на здравствени услуги	4.1. Формирање на електронски систем со база на податоци (софтвер) за сите трошоци за материјали, плати, лекови, опрема и други трошоци на ЗУ како основа за формирање на реални цени за услуги како и потребата за ревидирање	ФЗО	Прва половина на 2022	Воспоставен функционален интегриран информатички систем за електронско следење на трошоците на давателите на здравствени услуги	Има
5. Подобрување на регулативата и транспарентноста на процесот на формирање на референтни цени на здравствени услуги и лекови	5.1. Изготвување/ревидирање на правилниците за утврдување на цени на здравствени услуги и лекови	ФЗО	Прва половина на 2022	Изготвени правилници кои се применуваат	Нема
	5.2. Вклучување на одредби за „Договори за споделување на ризикот“ (анг. <i>Managed entry agreements</i>) за лекови кои имаат монополска позиција на пазарот, измена во Законот за здравствено осигурување и измена во Правилникот за позитивна листа на лекови и во Правилникот за референтни цени на лекови	ФЗО МЗ	Прва половина на 2022	Изготвени правилници кои се применуваат	
	5.3. Усвојување на процедури за преговарање за цени со ЗУ и фармацевтските компании, кои ќе се	ФЗО	Прва половина на 2022	Изготвени правилници кои се применуваат	

	базираат на начелото на транспарентност;				
6. Воспоставување на систем на утврдување на „стандард“ и „над-стандард“ на материјалите кои се вклучени во здравствена услуга	6.1. Изготвување на подзаконски акти со кои ќе се дефинира стандард и над стандард на услуги, материјали, помагала итн.	МЗ и ФЗОРСМ	Прва половина на 2022	Донесени акти и воспоставен систем за утврдување на „стандард“ и „над стандард“	Нема
7. Спроведување на внатрешни контроли и ревизии на процесот на формирање на цени на лекови и правилна примена на методологиите	7.1. Вклучување на редовни и вонредни контроли на процесот и методологиите за формирање на единствените цени на лекови во МЗ и референтните цени на лекови во ФЗОРСМ	МЗ и ФЗОРСМ	Прва половина на 2022	Број на спроведени контроли	Нема
8. Воведување на транспарентност и процедура во процесот на донесувањето и распределбата на буџетот на ФЗО кон ЗУ	8.1. Донесување на правилник за начинот и постапката на донесување и распределба на буџетот	ФЗО	Прва половина на 2022	Воспоставени процедури за носење и транспарентност на буџетите	Нема
	8.2. Воспоставување на обврска за јавно објавување на буџетите на ФЗО	ФЗО	Прва половина на 2022		
9. Воспоставување и одржување на систем на мерливи и транспарентни индикатори за успешност на ЗУ	9.1. ФЗОРСМ и МЗ во Систематизацијата да уредат одговорна организациона единица за воспоставување на систем за следење на индикатори за успешност на ЗУ; да се утврди процедура за комуникација со ЗУ; да се овозможи on-line објавување и следење на индикаторите за успешност	ФЗОРСМ, МЗ со „Мој термин“ и ЗУ	Прва половина на 2022	Воспоставени одржливи, мерливи и транспарентни индикатори за успешност на ЗУ	Нема
10. Годишно ревидирање на цените на здравствените услуги и лекови	10.1 Во методологијата за утврдување на референтни цени на здравствени услуги да се утврдат рокови за целосна ревизија на цените, најмалку еднаш годишно следејќи ги калкулативните елементи кои учествуваат во формирање на цените	ФЗО Здравствени установи	Втора половина на 2023	Изменета Методологијата за утврдување на референтни цени на здравствени услуги и воспоставена пракса за ревидирање на цените	Нема

СЕКТОР 5.4. ЗДРАВСТВО

Проблем 2: Субјективизам при изборот на лекови кои се покриваат од јавните средства, односно од придонесите за здравствено осигурување на граѓаните, а регулативата за медицина базирана на докази не се применува доследно

Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:

3. Јакнење на интегритетот и отчетноста во јавниот сектор;

4. Спроведување на надлежностите во јавниот сектор на законит, транспарентен, етички, економичен и ефективен начин

Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Воспоставување на правна рамка за селекција на лекови кои ќе бидат покриени од државниот буџет која ќе биде унифицирана и ќе важи за сите лекови	1.1. Утврдување на критериуми за селекција на лекови на товар на ФЗОРСМ	МЗ ФЗО	Втора половина на 2021 година	Утврдени критериуми за селекција	Има
	1.2. Усвојување на Правилник за позитивна листа на лекови врз основа на Методологија на „Проценка на здравствени технологии“ (Health Technology Assessment - HTA);	МЗ ФЗО	Втора половина на 2021 година	Усвоен Правилник	Нема
	1.3. Вклучување на одредби за „Договори за споделување на ризикот“ (анг. <i>Managed entry agreements</i>) за лекови кои имаат монополска позиција на пазарот, во законската регулатива, во Правилникот за позитивна листа на лекови и во Правилникот за референтни цени на лекови;	МЗ ФЗО	Втора половина на 2021 година	Дополнет Правилник	Нема
2. Обезбедување на транспарентност во спроведување на програмите на МЗ, кои опфаќаат и обезбедување лекови	2.1. Јавно објавување на листата на лекови, кои се покриваат од програмите на МЗ, со критериуми врз основ на кои е направен изборот.	МЗ	Прва половина на 2021 година	Воспоставена Методологија и јавно објавена листа на лекови кои се набавуваат по програми на МЗ	Нема

3. Доследна примена на принципите на медицина базирана на докази	3.1. Ажурирање на упатствата за практикување медицина базирана на докази во рамки на законски предвидената процедура	МЗ Коморите Стручните здруженија ФЗОМ	Втора половина на 2021 година	Ажурирани упатства	Нема
	3.2. Усвојување на упатства за медицина базирана на докази за областите каде истите не постојат			Усвоени упатства	

СЕКТОР 5.4. ЗДРАВСТВО					
Проблем 3: Злоупотреби во постапките за давање/примање на донации, клинички студии и проекти;					
Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:					
3. Јакнење на интегритетот и отчетноста во јавниот сектор;					
4. Спроведување на надлежностите во јавниот сектор на законит, транспарентен, етички, економичен, одговорен и ефективен начин					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Да се прецизираат карактеристиките, условите и начинот на примање на донациите на ЈЗУ	1.1. Изготвување на подзаконски акт за примање донации	МЗ Агенција за лекови	Прва половина на 2021	Донесен подзаконски акт и се применува	Нема
2. Воспоставување на јавно достапен Регистер на донации на лекови, опрема и клинички студии	2.1. Изготвување на регистар	МЗ Агенција за лекови	Втора половина на 2021	Изготвен јавно достапен регистар	Има

СЕКТОР 5.4 ЗДРАВСТВО					
Проблем 4: Неетички практики при маркетингањето на лековите					
Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:					

3. Јакнење на интегритетот и отчетноста во јавниот сектор;					
4. Спроведување на надлежностите во јавниот сектор на законит, транспарентен, етички, економичен, одговорен и ефективен начин;					
10. Подржување на транспарентноста и интегритетот во приватниот сектор					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Регулација и следење на односите помеѓу фармацевтските компании и докторите во врска со маркетингот на лековите	1.1. Донесување на етички кодекс за однесување на сите чинители при маркетингот на лекови	МАЛМЕД Лекарска комора	Втора половина на 2021	Воспоставен етички кодекс со механизми за негова примена	Нема
2. На болничко ниво да се воспостави систем на „Терапевтски комитети“ и „Болнички регистри на лекови“	2.1. Да се донесат законски измени и подзаконски акти за обврзано воспоставување на систем на „Терапевтски комитети“ и „Болнички регистри на лекови“ во сите болници во државата	МЗ ЈЗУ	Втора половина 2021	Изменет Закон за здравствена заштита и донесени подзаконски акти	Нема

СЕКТОР 5.4 ЗДРАВСТВО					
Проблем 5: Транспарентно и објективно одлучување во постапката за лекување во странство					
Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:					
3. Јакнење на интегритетот и отчетноста во јавниот сектор;					
4. Спроведување на надлежностите во јавниот сектор на законит, транспарентен, етички, економичен, одговорен и ефективен начин;					
10. Подржување на транспарентноста и интегритетот во приватниот сектор					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Утврдување на референтни болници преку јасно дефинирани критериуми во подзаконски акт	1.1. Измена на акти за дефинирање на критериумите	ФЗОРСМ	Втора половина на 2021	Изменети акти со јасно дефинирани критериуми за утврдување на референтни болници	нема

СЕКТОР 5.5. ОБРАЗОВАНИЕ

Проблем 1: Изразени влијанија и дискрециони овластувања при вработувањето во образованието

Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:

2. Совесно управување со политичкото влијание во јавниот сектор и спречување на политичко влијание во работата на независните тела и во постапките регулирани со закон;

5. Обезбедување на интегритет и транспарентност при вработувањето и кадровските политики во јавниот сектор, базирано на систем на вредности и критериуми за квалитет.

6. Јакнење на надзорните и контролните механизми

Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Воспоставување на јасни критериуми за бодирање и постапки при спроведување на интервју за вработување на наставници во основното и средно образование	1.1. Донесување на подзаконски акти по однос на спроведување на интервјуто и утврдување критериуми за бодирање при избор на кандидати за наставници	МОН БРО ЦСО	Прва половина на 2021	Донесени подзаконски акти	Нема
2. Воспоставување на законска обврска решенијата за разрешување на директори на ОУ и СОУ пред истекот на нивниот мандат да содржат детални образложенија и да подлежат на инспекциски надзор	2.1. Измена во Законот за просветна инспекција во насока на задолжителен надзор над решенијата за предвремено разрешување на директори на ОУ и СОУ	МОН	Втора половина на 2021	Донесени измени на Законот за просветна инспекција	нема
	2.2. Спроведување на надзор во однос на содржината на образложението на решенијата за превремено разрешување на директори на ОУ и СОУ	ДПИ	Втора половина на 2021 - Континуирано	Број на спроведени надзори над решенија за разрешување на директори на ОУ и СОУ	Нема
		Број на преземени мерки по основ на констатирани неправилности		нема	
3. Воспоставување на механизам на редовен надзор од страна на ДПИ	3.1. Донесување на годишен план/програма на ДПИ за надзор над	ДПИ МОН	Прва половина на 2021 – континуирано	Број на извршени инспекциски надзори	Нема

над постапките за избор во наставно-научни звања	постапките за избор во наставно-научни звања			Број на констатирани неправилности	
--	--	--	--	------------------------------------	--

СЕКТОР 5.5. ОБРАЗОВАНИЕ					
Проблем 2: Недоволно изградени капацитети на Државниот просветен инспекторат					
Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:					
2. Совесно управување со политичкото влијание во јавниот сектор и спречување на политичко влијание во работата на независните тела и во постапките регулирани со закон;					
6. Јакнење на надзорните и контролните механизми					
11. Подигнување на јавната свест и спроведување на антикорупциска едукација					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Подигнување на материјално-техничките услови и човечките ресурси на ДПИ	1.1. Изготвување на анализа за проценка на капацитетите на ДПИ	ДПИ Инспекциски совет	Втора половина на 2021	Изготвена анализа со идентификувани потреби за развој на ДПИ	Има
	1.2. Зголемување на буџетот на ДПИ	МФ	Втора половина на 2021	Зголемен буџет	Има
	1.3. Зголемување на бројот на инспектори	МФ ДПИ	Прва половина на 2022	Зголемен број на инспектори	Има
	1.4. Вонреден инспекциски надзор да се врши од најмалку два инспектори	ДПИ	Втора половина на 2021	Зголемен број на инспектори	Нема
2. Едукација и обуки за зајакнување на отпорноста на вработените во ДПИ од влијанија	2.1. Спроведување едукација и обуки за интегритет и етика, како и за подигнување на свеста на вработените на ДПИ за начинот за пријавување на обидите за влијание до надлежен орган – ДКСК и/или ИС	ДКСК ИС ДПИ	Втора половина на 2021 - континуирано	Број на спроведени обуки	Има
				Број на обучени лица вработени во ДПИ	

3. Зајакнување на механизмите за контрола на работата на инспекторите во ДПИ	3.1. Изготвување анализа за воспоставување на механизам за контрола на работата на инспекторите	ДПИ ДКСК	Втора половина на 2021	Изготвена анализа	Има
	3.2. Воспоставен механизам за контрола на работата на инспекторите	МОН ДПИ	Прва половина на 2022	Воспоставен механизам за контрола	Нема

СЕКТОР 5.5. ОБРАЗОВАНИЕ					
Проблем 3. Ниска свест за адресирање на прашањето на корупцијата во рамките на образовните институции					
Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:					
11. Подигање на јавната свест и спроведување на антикорупциска едукација					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Јакнење на свеста на директорите и на наставниците за превенирање од корупција во основното и средно образование	1.1. Изготвување на Програма за обуки за директори и наставници за етика и интегритет	БРО ДИЦ ЦСОО	Прва половина на 2022	Изготвена програма	Има
	1.2. Изготвување на Водич/ Брошура за превенирање од корупција	БРО ДИЦ ДКСК ЦСОО	Прва половина на 2022	Изготвена брошура	Има
	1.3. Организирање и спроведување на едукативни работилници со директорите и наставниците	БРО ДИЦ ДКСК ЦСОО	Втора половина на 2022 - континуирано	Број на спроведени обуки	Има
2. Подигнување на свеста за користењето на механизмите за пријавување на корупција на универзитетите	2.1. Спроведување на активности за пријавување на корупција на универзитетите со инклузија и на студентите	Сенати на универзитетите ДКСК	Прва половина на 2021	Број на спроведени активности за подигнување на свеста за пријавување на	Има

				корупција на универзитетите	
3. Воспоставување на механизам за следење на заложите утврдени во Нацрт – политиката за спречување на корупција на универзитетот	3.1. Тековно следење на примената на Нацрт – политика за спречување на корупција на универзитетот и јавно објавување на годишни извештаи	Сенати на универзитети	Прва половина на 2021	Изготвени и јавно објавени Годишни извештаи за реализирани заложи утврдени во Нацрт – политиката за спречување на корупција на универзитетот	Има

СЕКТОР 5.5. ОБРАЗОВАНИЕ					
Проблем 4. Непостоење на прецизна законска регулатива за користење на наставно нагледни и дидактички средства/помагала					
Поврзаност со стратешка цел:					
3. Јакнење на интегритетот и отчетноста во јавниот сектор;					
4. Спроведување на надлежностите во јавниот сектор на законит, транспарентен, етички, економичен, одговорен и ефективен начин;					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Воспоставување на прецизни критериуми за набавка и користење на образовните помагала во основни и средни училишта	1.1. Изготвување на анализа на практиката и дефинирање на критериуми за набавка и користење на образовните помагала	МОН БРО	Прва половина на 2021	Изготвена анализа	Има
	1.2. Донесување на измена на Законот за учебници	МОН	Втора половина на 2021	Донесени измени на Законот	Нема
	1.3. Донесување на соодветни подзаконски акти	МОН БРО ЦСО	Втора половина на 2021	Донесени подзаконски акти	

СЕКТОР 5.5. ОБРАЗОВАНИЕ					
Проблем 5. Недостиг од процедури за набавки кои во воспитно образовните институции се реализираат надвор од законот за јавни набавки (екскурзии на ученици, обезбедување на училиштето, фотографирање на ученици и изработка на алманаси, набавка на ужина итн.)					
Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:					
3. Јакнење на интегритетот и отчетноста во јавниот сектор;					
4. Спроведување на надлежностите во јавниот сектор на законит, транспарентен, етички, економичен, одговорен и ефективен начин					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Изготвување на подзаконски акти со кои ќе се регулира начинот на спроведување на набавките во воспитно образовните институции кои не подлежат на закон за јавни набавки	1.1. Донесување подзаконски акти/правилници	МОН	Прва половина на 2022	Донесени подзаконски акти	Нема

СЕКТОР 5.5. ОБРАЗОВАНИЕ					
Проблем 6. Недостиг на подзаконски акти за начинот на регулирање за давање под закуп на недвижен имот на образовните институции					
Поврзаност со стратешка цел:					
3. Јакнење на интегритетот и отчетноста во јавниот сектор;					
4. Спроведување на надлежностите во јавниот сектор на законит, транспарентен, етички, економичен, одговорен и ефективен начин					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации

1. Изготвување на подзаконски акти, упатства и насоки со кои ќе се регулира издавањето на недвижниот имот на воспитно и високо образовните институции	1.1. Донесување подзаконски акти, упатства и насоки	МОН ЕЛС	Прва половина на 2022	Изготвени подзаконски акти	Нема
---	---	------------	-----------------------	----------------------------	------

СЕКТОР 5.5. ОБРАЗОВАНИЕ					
Проблем 7: Подигнување на квалитетот на високото образование во сферата на акредитирање на високообразовни институции, научни установи и студиски програми					
Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:					
4. Спроведување на надлежностите во јавниот сектор на законит, транспарентен, етички, економичен, одговорен и ефективен начин					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување / влијание	Финансиски импликации
1. Националниот Совет за високо образование и научно-истражувачка дејност и Агенцијата за квалитет во високото образование да бидат функционални	1.1. Именување на членови на Националниот Совет и на Агенцијата за квалитет во високото образование	Влада МОН	Втора половина на 2020	Воспоставени органи – Совет и Агенција	Има
2. Регулирање на отчетноста на Агенцијата за квалитет на образованието	2.1. Изготвување на измени на Законот за високо образование за прецизно регулирање на отчетноста на Агенцијата за квалитет во високото образование	МОН АКВО	Втора половина на 2021	Изменет Закон за високо образование	Нема
3. Обезбедување на транспарентност при изборот на членови на Агенцијата за квалитет на образованието	3.1. Објавување на образложени одлуки за избор на членовите на Агенцијата за квалитет на образованието	Влада МОН	Прва половина на 2020 - Континуирано	Објавени образложени одлуки за избор на членовите на Агенцијата	Нема

4. Обезбедување на транспарентност во работата на Агенцијата за квалитет на образованието во делот на акредитирањето на високообразовани институции, научни установи и студиски програми	4.1. Објавување на детално образложени одлуки на Агенцијата за акредитациите, ре акредитациите и другите стручни активности	Агенција за квалитет во високото образование	Прва половина на 2021 - континуирано	Број на објавени детално образложени одлуки на Агенцијата за акредитации, ре акредитации и стручни активности	Нема
5. Зачленување на Агенцијата за квалитет на образованието во ЕНКА (Европската мрежа на Агенции за обезбедување квалитет во високото образование)	5.1. Изготвување на План за зачленување на Агенцијата за квалитет на образованието во ЕНКА да се провери за планот	Агенција за квалитет во високото образование	Прва половина на 2022	Донесен План за зачленување на Агенцијата во ЕНКА	Нема

СЕКТОР 5.5. ОБРАЗОВАНИЕ					
Проблем 8. Недоволни содржини во образовниот процес во средното образование за принципите на доброто владеење и интегритет					
Поврзаност со стратешка цел:					
11. Подигнување на јавната свест и спроведување на антикорупциска едукација					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Воведување на содржини за антикорупциска едукација за учениците од средно образование како дел од редовните наставните програми	1.1. Спроведување на Проект - Антикорупциска едукација во средните пилот училишта	БРО МОН ДКСК	Прва половина 2021	Изготвена Анализа со препораки врз основа на спроведено пилотирање (Policy Paper)	Има
	1.2. Донесување на соодветни акти за воведување на антикорупциска едукација во редовните наставни програми	БРО	Втора половина на 2021	Донесени акти за воведување на антикорупциска едукација во сите средни училишта	Нема

		БРО МОН	Прва половина на 2021 - континуирано	Антикорупциска едукација за учениците од средно образование во сите училишта се спроведува	Нема
--	--	------------	--	---	------

СЕКТОР: 5.6. ТРУД И СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА					
Проблем 1: Недостиг од надзор во постапките за остварување на права по основ на пензиското и инвалидското осигурување					
Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:					
3. Јакнење на интегритетот и отчетноста во јавниот сектор;					
4. Спроведување на надлежностите во јавниот сектор на законит, транспарентен, етички, економичен, одговорен и ефективен начин;					
6. Јакнење на надзорните и контролните механизми					
7. Дигитализација на јавните служби					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Воспоставување на единствен дигитализиран централен систем за социјално осигурување	1.1. Измена на законската регулатива од областа на социјалното осигурување	МТСП Други надлежни институции	Прва половина на 2022	Изменета и дополнета законска регулатива	Нема
	1.2. Воспоставен единствен дигитализиран централен систем за социјално осигурување	МТСП	Втора половина на 2023	Воспоставен систем	Има
2. Формирање на ново тело за централизирано вештачење / оцена на инвалидноста / способноста за работа со цел намалување на можноста за корупција при одлучувањето	2.1. Изработка на анализа за тековниот процес за оцена на инвалидноста / способноста за работа	МТСП ФПИО	Втора половина на 2021	Изготвена анализа	Има
	2.2. Донесување на законско решение за формирање на телото за вештачење/оцена		Прва половина на 2022	Донесена регулатива за формирање на телото за вештачење/оцена на инвалидноста/способноста за работа	Нема
	2.3. Формирање на телото за вештачење/оцена		Втора половина на 2022	Воспоставено тело за вештачење/оцена на инвалидноста/способноста за работа	Има

3. Подобрвање на регулативата што ја уредува постапката за избор на членовите на Комисијата за ревизија на наод, оцена и мислење за утврдување на инвалидност	3.1. Анализа на Правилникот за организацијата, составот и начинот на работа на Комисијата за ревизија на наод, оцена и мислење за утврдување на инвалидност во насока на идентификување на недореченостите во однос на изборот на нејзините членови	МТСП	Втора половина на 2022	Изготвена анализа	Има
	3.2. Измена на Правилникот за организацијата, составот и начинот на работа на Комисијата за ревизија на наод, оцена и мислење за утврдување на инвалидност	МТСП	Прва половина на 2023	Членовите на Комисијата се избираат согласно изменетиот Правилник	Нема
4. Зајакнување на надзорот во постапките за остварување на права по основ на пензиското и инвалидското осигурување	4.1. Донесување на Методологија за спроведување на контроли (редовни и ад хок)	МТСП	Прва половина на 2022	Донесена Методологија	Нема
	4.2. Спроведување на редовни и на ад хок контроли (не само по основ на претставки)		континуирано	Број на спроведени редовни и ад хок контроли (годишно)	
5. Зајакнување на надзорот во постапките за остварување на права по основ на помош и нега од друго лице	5.1. Спроведување на редовни и на ад хок контроли (не само по основ на претставки)	МТСП МЗ	континуирано	Број на спроведени редовни и ад хок контроли (годишно)	Нема

СЕКТОР 5.7. УРБАНИЗАМ И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ

Проблем 1: Недоволен надзор над изведбата на градбите од втора категорија

Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:

4. Спроведување на надлежностите во јавниот сектор на законит, транспарентен, етички, економичен, одговорен и ефективен начин

6. Јакнење на надзорните и контролните механизми

Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Воспоставување засилен надзор над изведбата на градби од втора категорија	1.2. Измена на Законот за градење во насока на задолжително иницирање постапка за одземање на лиценцата за надзор на правното лице доколку е констатирана неправилност со прикажување на неvistинита состојба	МТВ	Втора половина на 2022 - континуирано	Изменет закон и во насока на воспоставен засилен надзор	Нема
				Број на поднесени барања за одземање на лиценци за надзор на годишно ниво	
				Број на одземени лиценци за надзор на годишно ниво	

СЕКТОР 5.8. ЖИВОТНА СРЕДИНА**Проблем 1: Невоспоставен интегриран систем за регионално управување со отпад****Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:**

4. Спроведување на надлежностите во јавниот сектор на законит, транспарентен, етички, економичен, одговорен и ефективен начин;

2. Совесно управување со политичкото влијание во јавниот сектор и спречување на политичко влијание во работата на независните тела и во постапките регулирани со закон.

Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Воспоставување на Регионални центри за управување со отпад	1.1. Објавување на оглас за избор на концесионери	МЖСПП	Прва половина на 2022	Број на објавени огласи	Нема
	1.2. Донесување одлуки за доделување концесии за управување со отпад	ЕЛС ЗЕЛС	Втора половина на 2022	Број на функционални регионални центри	Нема

СЕКТОР 5.9. ЗЕМЈОДЕЛСТВО

Проблем 1: Редифинирање на системот за продажба на земјоделско земјиште во државна сопственост и ефективен надзор врз намената на користење на земјиштето и исполнувањето на договорите за користење на државно земјоделско земјиште

Поврзаност со стратешка цел:

8. Намалување на корупцијата во јавните набавки и во процесот на доделување на грантови, субвенции и друга државна помош

4. Спроведување на надлежностите во јавниот сектор на законит, транспарентен, етички, економичен, одговорен и ефективен начин

6. Јакнење на надзорните и контролните механизми

Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Зајакнување на надзорот над наменското користење на земјиштето и реализација на договорите за закуп на земјоделско земјиште	1.1. Пропишување на детални процедури за вршење на надзор над наменското користење и реализација на договорите за закуп на земјоделско земјиште	МЗШВ	Втора половина на 2021	Пропишани процедури	Нема
	1.2. Измена на Законот за користење на земјоделско земјиште во насока на дефинирање на санкции за утврдени прекршувања, особено кај членовите на комисијата, кај организационата единица за управување со земјоделско земјиште и кај надлежните инспектори кои спроведуваат надзор кај економските оператори кои имаат земјоделско земјиште под концесија			Предвидени казни	
2. Ревидирање на правилата за продажба на земјоделско земјиште во државна сопственост	2.1. Ревидирање на методологијата за продажба на Државно земјоделско земјиште согласно пазарните услови врз основа на класи на земјоделско земјиште	МЗШВ	Прва половина на 2021	Донесена нова Методологија за продажба на земјоделско земјиште во државна сопственост	Нема
3. Формирање на самостоен орган на државна управа основан од Собранието на Република Северна	3.1. Менување на правниот статус на комисијата за продажба на земјоделско земјиште во државна сопственост како самостоен орган на	МЗШВ	Прва половина на 2022	Донесен закон и формирана комисија за продажба на	Има

Македонија за продажба на земјоделско земјиште во државна сопственост	државна управа основана од Собранието на Република Северна Македонија преку носење на закон			земјоделско земјиште во државна сопственост	
---	---	--	--	---	--

СЕКТОР 5.9. ЗЕМЈОДЕЛСТВО					
Проблем 2: Често менувања на регулативата, непрецизни критериуми за доделување на субвенции					
Поврзаност со стратешка цел:					
8. Намалување на корупцијата во јавните набавки и во процесот на доделување на грантови, субвенции и друга државна помош					
4. Спроведување на надлежностите во јавниот сектор на законит, транспарентен, етички, економичен, одговорен и ефективен начин					
6. Јакнење на надзорните и контролните механизми					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Креирање на нови мерки и политики за поддршка засновани на начела за зачувување на животната средина, воведување на добри земјоделски практики и производство на здрава и безбедна храна, како и економски оправдани износи на субвенции	1.1. Пропишување на јасни и детални процедури за начинот на воведување на нови мерки со кои ќе овозможат заштита на животната средина и ќе се воведат добри земјоделски практики и производство на здрава и безбедна храна	МЗШВ	Прва половина на 2022	Пропишани јасни и детални процедури при креирање на нови мерки во земјоделието	Има
	1.2. Креирањето на секоја мерка да биде проследено со индикатор на успех заради следење на ефектите од финансиската поддршка.				
2. Воспоставување на мерливост на ефектите од примената на мерките за финансиска поддршка во земјоделието	2.1. Утврдување на Методологија со која ќе се обезбеди мерките за субвенционирање да се во улога на развој на земјоделството, а износите на субвенциите да бидат економски оправдани и го стимулираат реалното производство	МЗШВ	Прва половина на 2022	Пропишана индикатори за следење на ефектите од мерките за финансиската поддршка.	Има

СЕКТОР 5.9. ЗЕМЈОДЕЛСТВО

Проблем 3: Недоволен број на вработени и нивна едукација, недоволна асистенција за упатување на граѓаните, нетранспарентност на постапките;

Поврзаност со стратешка цел:

8. Намалување на корупцијата во јавните набавки и во процесот на доделување на грантови, субвенции и друга државна помош
 4. Спроведување на надлежностите во јавниот сектор на законит, транспарентен, етички, економичен, одговорен и ефективен начин
 6. Јакнење на надзорните и контролните механизми

Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Зајакнување на човечките капацитетите на институциите заради навремено и транспарентно запознавање на потенцијалните корисници со релевантни информации за полесен пристап до овие средства и навремено постапување по барањата	1.1. Зајакнување на човечките ресурси заради навремено постапување по барања за финансиска поддршка	МФ МЗШВ АФПЗРР АПРЗ	Прва половина на 2021	Зголемен број на вработени на годишно ниво	Има
	1.2. Воспоставување на надлежност за поднесување на барања за директни плаќања (субвенции) кај еден надлежен орган за континуирана постапка на апликација	МФ МЗШВ АФПРЗ	Прва половина на 2021	Преземање на вработени од МЗШВ во АФПРЗ	Нема
	1.3. Донесување на законско решение за воспоставување советодавни служби за давање помош на потенцијалните корисници за доделување на финансиска поддршка	МЗШВ АФПЗРР АПРЗ	Прва половина на 2022	Донесен закон	Има
2. Зголемување на транспарентноста на постапките и запознавање на потенцијалните корисници со релевантни информации за полесен пристап до овие средства.	2.1. Да се воспостават процедури за транспарентност- известување на потенцијалните корисници за условите за доделување на финансиска поддршка	МЗШВ АФПЗРР АПРЗ	Прва половина на 2021	Усвоени процедури	Нема
	2.2. Да се спроведат обуки на вработените за унапредување на нивните знаења и зголемување на интегритетот		Втора половина на 2020 - континуирано	Број на вработени со посетени обуки	Има

СЕКТОР 5.9. ЗЕМЈОДЕЛСТВО

Проблем 4: Концентрација на надлежности во креирање на политики (закони и подзаконски акти), спроведување на политика и спроведување на надзор во областа на храна;

Поврзаност со стратешка цел:

8. Намалување на корупцијата во јавните набавки и во процесот на доделување на грантови, субвенции и друга државна помош
 4. Спроведување на надлежностите во јавниот сектор на законит, транспарентен, етички, економичен, одговорен и ефективен начин
 6. Јакнење на надзорните и контролните механизми

Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Разграничување на надлежностите за креирање на политики, нивно спроведување и надзор	1.1. Промена на законодавниот пакет во областа на храна во насока на разграничување на надлежностите за креирање на политики, нивно спроведување, надзор и водење на прекршочни постапки од областа на храна и храна за животни во Закон за безбедност на храна и Закон за безбедност на храна за животни	МЗШВ	Втора половина на 2021	Донесени закони за изменување и дополнување на законите за безбедност на храна и храна за животни	Нема
	1.2. Формирање на посебен орган за инспекциската служба за храна или преземање на инспекторите во Државен инспекторат за земјоделство	МЗШВ ИС АХВ ДИЗ	Втора половина на 2021	Формиран посебен орган/преземани вработени во ДИЗ	Нема

СЕКТОР 5.9. ЗЕМЈОДЕЛСТВО

Проблем 5: Концентрација на надлежности во креирање на политики (закони и подзаконски акти), спроведување на политика и спроведување на надзор во областа на ветеринарство;

Поврзаност со стратешка цел:

8. Намалување на корупцијата во јавните набавки и во процесот на доделување на грантови, субвенции и друга државна помош
 4. Спроведување на надлежностите во јавниот сектор на законит, транспарентен, етички, економичен, одговорен и ефективен начин
 6. Јакнење на надзорните и контролните механизми

Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Разграничување на надлежностите во трите сегмента креирање на политики, спроведување на стручни надлежности и спроведување на надзор	1.1. Промена на законодавниот пакет во насока на разграничување на надлежностите за креирање на политики, нивно спроведување, надзор и водење на прекршочни постапки од областа на ветеринарното здравство; Закон за ветеринарно здравство, Закон за ветеринарно медицински производи, Закон за нус производи од животинско потекло, Закон за идентификација и регистрација на животни	МЗШВ	Втора половина на 2021	Донесени закони за изменување и дополнување на законите од ветеринарниот пакет	Нема
	1.2. Формирање на посебен орган за инспекциската служба за ветеринарно здравство од органот кој спроведува имплементација на политиките во ветеринарно здравство во посебен инспекторат или преземање на инспекторите во Државен инспекторат за земјоделство	МЗШВ	Втора половина на 2021	Формиран посебен орган/преземани вработени во ДИЗ	Нема

СЕКТОР 5.10. СПОРТ					
Проблем 1: Несоодветно стопанисување, користење и одржување на објектите за спорт во сопственост на Република Северна Македонија и на единиците на локална самоуправа.					
Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:					
4. Спроведување на надлежностите во јавниот сектор на законит, транспарентен, етички, економичен, одговорен и ефективен начин;					
6. Јакнење на надзорните и контролните механизми;					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Донесување на стратегија за објектите за спорт во државна сопственост	1.1. Анализа на состојбата во однос на објектите за спорт во државна сопственост	Агенција за млади и спорт Влада	Втора половина на 2021	Подготвена и усвоена анализа	Има
	1.2. Попис на објектите за спорт во државна сопственост	АМС ЕЛС	Прва половина на 2022	Спроведен попис на објектите за спорт во државна сопственост	Има
	1.3. Изготвување на Стратегија за објектите за спорт во државна сопственост заснована на анализата и пописот, особено во поглед на: - категоризација, - сопственост, - управување, - располагање, - користење, - децентрализација	АМС	Втора половина на 2022	Изготвена стратегија за објектите за спорт	Има
2. Регулација на правниот статус на објектите за спорт во државна сопственост	2.1. Анализа на договорите за користење на објектите за спорт во сопственост на РСМ и ЕЛС (правната и економска оправданост, рокови, почитување)	АМС ЕЛС	Втора половина на 2021	Изготвена анализа	Има

	2.2. Преземање на правни средства за регулирање на правниот статус на објектите за спорт во сопственост на РСМ и ЕЛС	АМС ЕЛС	Прва половина на 2022 - континуирано	Број на констатирани и отстранети неправилности на годишно ниво	Има
	2.3. Спроведување на инспекциски надзор во поглед на користење на објектите за спорт во сопственост на РСМ и ЕЛС	АМС ЕЛС	Континуирано	Број на извршени контроли	Нема
				Број на констатирани неправилности	
3. Законско регулирање на објектите за спорт	3.1. Донесување на Закон за објекти за спорт	Министерство за правда	Прва половина на 2022	Донесен закон	Нема
	3.2. Донесување на подзаконски акти за: - Категоризација на објектите - Правилник за утврдување на надоместок за користење на објекти за спорт	Министерство за правда	Втора половина на 2022	Донесен правилник	Нема
4. Воспоставување на информатички систем за евиденција на објектите за спорт во државна сопственост	4.1. Изработка на база на податоци за објектите за спорт во државна сопственост (местоположба, категорија, општина, сопственост, површина, година на градба, содржини, структура и др.)	Агенција за млади и спорт	Прва половина на 2023	Функционален информатички систем за објекти за спорт	Има

СЕКТОР 5.10. СПОРТ					
Проблем 2: Недостаток на инспекциски надзор во спортот					
Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:					
6. Јакнење на надзорните и контролните механизми					
11. Подигање на јавната свест и спроведување на антикорупциска едукација					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации

1. Воспоставување на независен инспекциски надзор во спортот и спортските објекти	1.1. Анализа на актуелната состојба со инспекцискиот надзор во секторот спорт и спортските објекти	АМС	Прва половина на 2021	Изготвена анализа	Има
	1.2. Измена и дополнување на Закон за спортот во делот за инспекциски надзор	Министерство за правда	Прва половина на 2022	Донесени измени и дополнувања на законот за спорт	Нема
	1.3. Воспоставување на Државен инспекторат за спорт	Министерство за правда	Втора половина на 2022	Воспоставен Државен инспекторат за спорт	Има
2. Едукација за интегритет и етика на спортските федерации, клубови, администрација	2.1. Донесување на програма за обуки и едукација за интегритет и етика на спортските федерации, клубови, администрација и спортските работници	АМС ЕЛС	Прва половина на 2021	Донесена програма	Има
	2.2. Спроведување на обуки, работилници, тркалезни маси, јавни медиумски настапи за интегритет и етика	АМС ДКСК	Континуирано	Број на спроведени обуки / работилници	Има
	2.3. Изработка на пропаганден материјал за интегритет и етика во спортот	АМС ДКСК	Континуирано	Број на печатени материјали	Има

СЕКТОР 5.11. ЕКОНОМИЈА И БИЗНИС					
Проблем 1. Непостоење регистар на доделена државна помош на економски оператори во сопственост на домашни и странски правни лица					
Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:					
3. Јакнење на интегритетот и отчетноста во јавниот сектор					
6. Јакнење на надзорните и контролните механизми					
8. Намалување на корупцијата во јавните набавки и во процесот на доделување грантови, субвенции и државна помош					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Воспоставување, јавно објавување и ажурирање на регистар со информации за секој облик на државна помош	1.1. Изработка на регистар на државна помош во рамките на Комисијата за заштита на конкуренцијата	Комисија за заштита на конкуренцијата	Втора половина на 2022	Функционален и јавно достапен Регистар на државна помош	Има

СЕКТОР 5.11. ЕКОНОМИЈА И БИЗНИС					
Проблем 2. Прекумерно доделување на концесии, недоволна транспарентност на концесиските договори и недоволно развиени механизми за утврдување на реалниот концесиски надоместок за експлоатирани сировини					
Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:					
4. Спроведување на надлежностите во јавниот сектор на законит, транспарентен, етички, економичен, одговорен и ефективен начин					
6. Јакнење на надзорните и контролните механизми					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Оптимизирање на користењето на природните богатства во насока на	1.1. Изработка на физибилити студија за утврдување на состојбите со користењето на природните ресурси по области	Министерство за економија	Втора половина на 2021	Изработена физибилити студија	Има

заштита на животната средина	1.2. Усвојување на политики и мерки во насока на исполнување на препораките од физибилити студијата	Министерство за економија Влада	Втора половина на 2022	Усвоени политики и мерки	Нема
2. Зголемување на транспарентноста на доделувањето концесии	2.1. Јавно објавување на договорите за концесии за експлоатација на суровини	МЕ МЖСПП МЗШВ	Втора половина на 2022 – континуирано	Сите договори за концесии јавно објавени на веб-страниците на надлежните институции	Има
3. Развивање на механизми за утврдување на висината и наплатата на реалниот концесиски надоместок за експлоатирани суровини	3.1. Анализа и ревидирање на висината на износот на концесискиот надомест и на степенот на негова наплата.	МЕ МЖСПП МЗШВ	Прва половина на 2021 – континуирано	Изработена анализа со препораки за соодветна корекција на износот на концесискиот надомест	Има
	3.2. Развивање на Методологија и механизми за утврдување на реален концесиски надоместок	МЕ	Втора половина на 2021	Усвоена Методологија за утврдување на реален концесиски надоместок	Нема
4. Зголемување на контролата при експлоатацијата на суровините по доделени концесии	4.1. Зголемување на бројот на вработените во инспекциски служби	МЕ МЖСПП	Прва половина на 2021	Зголемен број вработени во инспекциски служби годишно	Има
	4.2. Спроведување на обуки на вработените во надлежните инспекциски служби	МЗ		Спроведени обуки за соодветно на годишно ниво	Има

СЕКТОР 5.11. ЕКОНОМИЈА И БИЗНИС

Проблем 3. Непостоење на регистри за имотот во сопственост на Република Северна Македонија и ЕЛС

Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:

2. Јакнење на интегритетот и отчетноста во јавниот сектор

Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Воспоставување на единствена евиденција на недвижниот имот на Република Северна Македонија	1.1. Ажурирање на електронска евиденција на недвижниот имот во државна сопственост, како и недвижниот имот во државна сопственост што го користат државните органи и правните лица основани од државата и ЕЛС	Агенција за катастар на недвижности	Прва половина на 2021 - континуирано	Воспоставена единствена евиденција за недвижниот имот во државна сопственост преку надградба на електронскиот катастар на недвижности	Нема
	1.2. Обезбедување на транспарентност со вградување на опција да се врши отворено пребарување на имотот во државна сопственост на дистрибутивниот портал на Агенцијата за катастар на недвижности (по ЕИБ, назив на државен орган, тип на недвижност и други критериуми)	Агенција за катастар на недвижности	Прва половина на 2021 - континуирано	Отворен портал на евиденцијата на недвижен имот во државна сопственост	Нема
2. Воспоставување јавно достапен регистар за моторни возила во сопственост на институциите од јавниот сектор и ЕЛС (освен за возилата за специјални намени)	2.1. Постојниот регистар на моторни возила кој се води при МВР да се надгради со можност податоците да бидат јавно достапни и лесни за пребарување по институции	МВР	Втора половина на 2021	Јавен и транспарентен регистар на моторни возила	Има

СЕКТОР 5.11. ЕКОНОМИЈА И БИЗНИС

Проблем 4. Недоволна вклученост на помалите економски субјекти во процесот на креирање на економските и другите политики релевантни за бизнис заедницата

Поврзаност со стратешките цели на Стратегијата:

3. Јакнење на интегритетот и отчетноста во јавниот сектор

10. Поддржување на транспарентноста и интегритетот во приватниот сектор

Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Зголемување на транспарентноста на процесот на креирање економски и други релевантни политики за бизнис заедницата	1.1. Измена на Методологијата за проценка на влијанието на регулативата (ПВР) во насока на подетално објавување на причините за донесување на определено законско решение, главните предлози кои биле предмет на разгледување (и нивните предлагачи) и влијанието на избраното решение врз економската клима и бизнис заедницата.	МИОА	Втора половина на 2021	Изменета Методологија за ПВР	Нема
	1.2. Спроведување обуки, менторства и поддршка на микро и малите претпријатија за градење на заеднички ставови и настап во однос на политиките кои влијаат на економската клима и условите за нивно работење во земјата	Агенција за поддршка на претприемништвото Граѓански сектор Бизнис асоцијации	Прва половина на 2022 - континуирано	Број на спроведени обуки на годишно ниво	Има

СЕКТОР 5.12. Јавни претпријатија и акционерски друштва во сопственост на државата и на локалната самоуправа					
Проблем 1: Недостиг од унифицирани и официјални информации за правни лица во сопственост на државата и ЕЛС					
Поврзаност со стратешка цел:					
3.Јакнење на интегритетот и отчетност во јавниот сектор					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Изготвување на единствена база на податоци за правни лица основани согласно Законот за јавни претпријатија и Законот за трговски друштва каде државата и локалната самоуправа е сопственик или има сопственички удели.	1.1. Воспоставување на регистар и негово ажурирање со податоци за сопствеништвото и финансиските резултати во претпријатијата	Министерство за економија, Министерство за локална самоуправа Министерство за финансии ЦРРСМ	Прва половина на 2022	Изготвен единствен и функционален регистар со податоци	Има

СЕКТОР 5.12. Јавни претпријатија и акционерски друштва во сопственост на државата и на локалната самоуправа					
Проблем 2: Недостиг на системски пристап за превенција од корупција во претпријатија во сопственост на државата и ЕЛС					
Поврзаност со стратешка цел:					
3.Јакнење на интегритетот и отчетност во јавниот сектор					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации

1. Воведување и имплементација на антикорупциска програма за претпријатијата во доминантна сопственост на државата и ЕЛС	1.1. Изготвување на антикорупциска програма за претпријатијата во доминантна сопственост на државата и ЕЛС	ДКСК	Втора половина на 2023 година	Изготвена антикорупциска програма за претпријатијата доминантна сопственост на државата и ЕЛС	Има
	1.2. Усвојување на антикорупциската програма за претпријатијата во доминантна сопственост на државата и ЕЛС од страна на Владата	Влада	Прва половина на 2024	Усвоена антикорупциска програма за претпријатијата доминантна сопственост на државата и ЕЛС	Нема
	1.3. Воспоставување на ефикасен мониторинг на примената на програмата.		Втора половина на 2024-континуирано	Имплементација на 50% од обврските пропишани со антикорупциската програма во првата година од спроведување и 100% во следните години.	Нема

СЕКТОР 5.12. Јавни претпријатија и акционерски друштва во сопственост на државата и на локалната самоуправа					
Проблем 3: Несоодветна правна рамка за работењето на претпријатија во сопственост на државата и ЕЛС					
Поврзаност со стратешка цел:					
3. Јакнење на интегритетот и отчетност во јавниот сектор и					
4. Спроведување на надлежности во јавниот сектор на транспарентен, етички, економичен, одговорен и ефективен начин.					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Воспоставување на единствена законска рамка за работењето на трговски друштва во доминантна сопственост на државата и ЈП основани од Владата и локалната самоуправа.	1.1. Компаративна анализа на законодавството со земјите од регионот и земји членки на ЕУ во насока на детектирање на добри решенија	Министерство за економија	Втора половина на 2022	Изготвена компаративна анализа	Има
	1.2. Донесување на единствен закон со кој ќе се уреди работењето на овие категории правни субјекти		Прва половина на 2023	Усвоен закон	Нема

СЕКТОР 5.13. МЕДИУМИ И ГРАЃАНСКО ОПШТЕСТВО					
Проблем 1: Недоволна транспарентност на институциите од јавниот сектор за соработката со медиуми, интернет портали, маркетинг агенции и медиумски работници					
Поврзаност со стратешка цел:					
12. Вклучување на граѓанското општество и медиумите во борбата со корупцијата во општеството и градење на личен и професионален интегритет, вклучително и во нивните рамки					
8. Намалување на корупцијата во јавните набавки и во процесот на доделување на грантови, субвенции и друга државна помош					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Воспоставување на обврска за институциите од јавен сектор да доставуваат извештаи за склучени и реализираните договори со медиуми, интернет портали, маркетинг агенции и медиумски работници.	1.1. Измени на законот за ААВМУ во однос на воспоставување на обврска за институциите од јавен сектор и ЕЛС јавно да ги објавуваат извештаите за склучени и реализирани договори од било кој вид со медиуми, интернет портали, маркетинг агенции и медиумски работници.	МИОА	Прва половина до 2022	Изменет / дополнет закон за ААВМУ	Нема
2. Подобрување на критериумите за доделување на државна помош за печатените медиуми	2.1. Анализа на постојните критериуми за доделување на државна помош	Влада на РСМ	Прва половина на 2022	Идентификувани решенија за подобрување на критериумите	Има
	2.2. Измена на одлуката за програмата за поддршка за печатени и дистрибуција на печатените медиуми		Втора половина на 2022	Изменета програма со зајакнати критериуми	Нема

СЕКТОР 5.13. МЕДИУМИ И ГРАЃАНСКО ОПШТЕСТВО					
Проблем 2. Зајакнување на саморегулацијата во однос на онлајн медиумите					
Поврзаност со стратешка цел:					
10. Поддржување на транспарентноста и интегритетот во приватниот сектор;					

12. Вклучување на граѓанското општество и медиумите во борбата со корупцијата во општеството и градење на личен и професионален интегритет, вклучително и во нивните рамки					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Зајакнување на саморегулацијата во однос на онлајн медиумите	1.1. Анализа на состојбата со онлајн медиумите во однос на професионалноста и интегритетот во нивното работење	ЗНМ СЕММ	Втора половина на 2021	Идентификувани проблеми кои треба да се адресираат во областа на онлајн медиумите	Има
	1.2. Утврдување на механизми за зајакнување на саморегулацијата на онлајн медиумите		Втора половина на 2021	Утврдени механизми за зајакнување на саморегулацијата на онлајн медиумите	Има
2. Надградување на регистарот на професионални онлајн медиуми	2.1. Усвојување и примена на позитивни меѓународни практики за надградување на регистарот на професионални онлајн медиуми	ЗНМ СЕММ Стопанска комора на РСМ	Втора половина на 2021 - континуирано	Веродостоен и применлив регистар на професионални онлајн медиуми	Има

СЕКТОР 5.13. МЕДИУМИ И ГРАЃАНСКО ОПШТЕСТВО					
Проблем 3: Зајакнување на транспарентноста на институциите при планирање на средствата за финансирање на ГО како и на отчетноста за реализацијата и ефектите на проектите					
Поврзаност со стратешка цел:					
12. Вклучување на граѓанското општество и медиумите во борбата со корупцијата во општеството и градење на личен и професионален интегритет, вклучително и во нивните рамки					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации

1. Зајакнување на транспарентноста на институциите при планирањето на средствата за финансирање на ГО како и отчетноста за реализацијата и ефектите на проектите	1.1. Изменување и дополнување на Законот за здруженија и фондации во насока на пропишување обврска за воспоставување единствена база на податоци со информации за доделените средства и ефектите од проектите за сите ГО кои добиваат средства од јавни институции и ЕЛС	Министерство за правда Министерство за финансии МИОА	Прва половина на 2022	Изменет Закон за здруженија и фондации	Нема
	1.2. Изменување и дополнување на Законот за здруженија и фондации во насока на пропишување обврска јавни институции и ЕЛС за редовно ажурирање на единствена база на податоци			Прва половина на 2022	Изменет Закон за здруженија и фондации